

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra sociální patologie a sociologie

**Zkušenosti žáků středních škol
s kyberstalkingem a kyberšikanou**

Bakalářská práce

Autor: Veronika Rubínová

Studijní program: B 7507 - Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Vedoucí práce: PhDr. Jan Hubert

Místo: Hradec Králové

2017



Zadání bakalářské práce

Autor: Veronika Rubínová

Studium: P14P0501

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Zkušenosti žáků středních škol s kyberstalkingem a kyberšikanou**

Název bakalářské práce AJ: The high school students' experience with cyberstalking and cyberbullying

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá zkušenostmi žáků Gymnázia a Střední odborné školy pedagogické v Nové Pace s kyberstalkingem a kyberšikanou. V teoretické části se zabývá odbornou terminologií, na jejímž základě jsou postaveny základní informace o kyberstalkingu a kyberšikaně. Dále se zabývá analýzou zákonných opatření v ustanovení trestního zákona, nejčastějšími oběťmi, typologií útočníků či možnými druhy a typy těchto problematik, přičemž je popsána jejich závislost na aktuálním rozvoji komunikačních technologií a sociálních sítí. Praktická část je zaměřena na celkové povědomí studentů o této problematice a míru osobních zkušeností s kyberstalkingem a kyberšikanou. Výzkum je proveden formou nestandardizovaného anonymního dotazníku. Výsledky výzkumu jsou následně porovnány s výzkumy z předešlých let a je navrženo opatření pro následnou implementaci do praxe.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 150 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2207-8. KOPECKÝ, Kamil a KREJČÍ, Veronika. Rizika virtuální komunikace [online]. 1. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010, 14.03.2011 [cit. 2015-11-28]. ISBN 978-80-254-7866-0. Dostupné z: http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_details/14-rizika-internetove-komunikace-piruka-pro-rodie-a-uitele ECKERTOVÁ, Lenka a DOČEKAL, Daniel. Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013. 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5. ROGERS, Vanessa a VÁGNER, Ondřej (překl.). Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. 1. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jan Hubert

Oponent: PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 5.1.2016

Děkuji vedoucímu své práce PhDr. Janu Hubertovi za užitečné rady, čas a velmi příjemnou spolupráci při společných konzultacích. Dále bych chtěla poděkovat respondentům, kteří se stali předmětem mého výzkumu. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat rodině a přátelům za obětavou pomoc a podporu.

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.“

V Hradci Králové, dne

.....

Podpis

Anotace

RUBÍNOVÁ, Veronika. *Zkušenosti žáků středních škol s kyberstalkingem a kyberšikanou*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzity Hradec Králové, 2017. 72 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá zkušenostmi žáků Gymnázia a Střední odborné školy pedagogické v Nové Pace s kyberstalkingem a kyberšikanou. Teoretická část se zabývá odbornou terminologií, která tvoří základ pro vysvětlení pojmů kyberstalking a kyberšikana. Dále se věnuje základním rysům těchto jevů, prostředkům a druhům, aktérům této problematiky a rovněž rozdílem mezi jevy virtuálními a reálnými. Pozornost je také věnována legislativě, která souvisí s kyberšikanou a kyberstalkingem, prevenci před těmito jevy a zároveň také obecnému tématu sociálních sítí a výzkumu, který provedla Univerzita Palackého v Olomouci. Empirická část se prostřednictvím elektronického dotazníku zabývá celkovým povědomím studentů o této problematice a mírou jejich osobních zkušeností.

Klíčová slova: kyberstalking, kyberšikana, studenti středních škol, zkušenosti

Annotation

RUBÍNOVÁ, Veronika. *The high school students' experience with the cyberstalking and cyberbullying*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 72 p. Bachelor's thesis.

This Bachelor thesis is aimed on pupils of the grammar school and high school Nova Paka and their experiences with cyberstalking and cyberbullying phenomenon. In theoretic part of the thesis, there are some technical terms mentioned. They form the base of cyberstalking and cyberbullying explanation. It also deals with attributes of these phenomena, means and participants in this problematics and the difference between virtual and real phenomena. Attention is paid to legislation issues, which are closely related to cyberstalking and cyberbullying and its prevention. Also deals with the social networking sites problematic and the research made by Palackeho University in Olomouc. The empirical part is focused on awareness of students about this problematics, using the electronic questionnaire, to recognize their own experiences with whole problematic.

Key words: cyberstalking, cyberbullying, high school students, experience

Obsah

Úvod	9
1 Sociální sítě	11
1.1 České a mezinárodní sociální sítě.....	11
1.2 Problém sociálních sítí.....	13
2 Kyberšikana.....	16
2.1 Rozdíl mezi kyberšikanou a šikanou	17
2.2 Základní rysy kyberšikany	18
2.3 Prostředky a druhy kyberšikany	19
2.4 Aktéři kyberšikany	21
3 Kyberstalking	25
3.1 Rozdíl mezi kyberstalkingem a stalkingem	25
3.2 Základní rysy a projevy kyberstalkingu.....	26
3.3 Aktéři kyberstalkingu	28
4 Kyberšikana, kyberstalking a legislativa	33
4.1 Kyberšikana.....	33
4.2 Kyberstalking	35
5 Prevence pohybu v kyberprostoru	37
5.1 Jak se bránit kyberšikaně a kyberstalkingu?	38

5.2	Kde hledat pomoc?	40
6	Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014	41
7	Výzkumné šetření	43
7.1	Cíle výzkumného šetření.....	43
7.2	Metodologie	45
7.3	Charakteristika výzkumného vzorku	46
7.4	Vyhodnocení výzkumného šetření	47
7.5	Ověření hypotéz	59
7.6	Závěr výzkumného šetření	62
	Závěr	64
	Seznam literatury.....	66
	Seznam grafických objektů.....	70
	Grafy	70
	Tabulky	70
	Obrázky	71
	Seznam příloh	72

Úvod

Žijeme v době, kdy je internet neodmyslitelnou součástí života téměř každého z nás. Využíváme ho v zaměstnání i ve volném čase. Ne každý si bohužel uvědomuje, že užívání internetu s sebou nese i určitá rizika, kterých není málo.

K napsání bakalářské práce na téma kyberstalkingu a kyberšikany mě inspirovala má mladší sestra, která, jako téměř všichni ostatní, má účet na sociální síti. Nejenže bez rozmyslu umísťovala na Facebook své soukromé fotky, ale měla v přátelích i „přátele“, které vůbec neznala, a dokonce si i domluvila schůzku s naprosto cizím člověkem. Vždy jsem se jí snažila vysvětlit, že není správné to, co dělá a poukázat na rizika, která jí hrozí. Ne vždy jsem se setkala s úspěchem. Docílila jsem alespoň toho, že se mi svěřovala a měla jsem přehled o tom, co se chystá uveřejnit, anebo s kým se kdy a kde setká. Naštěstí se nestala obětí žádného kybernetického útoku a pevně doufám, že k tomu ani nikdy nedojde. Obávám se však, že kdybych se tehdy nezajímala o její aktivity, nemuselo tomu tak být. V některých věcech opravdu neměla rozum a názory a vysvětlování rodičů brala za hloupé poučování v oblastech, o kterých toho moc nevědí.

Uvědomila jsem si, že by bylo dobré se o téma kybernetických jevů více zajímat a pokusit se poukázat na jejich nebezpečnost a rizika, kterým se lidé běžně vystavují. Obětí kyberšikany či kyberstalkingu se může stát každý z nás, jelikož nikdy nevíme, na koho ve virtuálním (rovněž také v reálném) světě narazíme. Dle mého názoru mezi nejohroženější skupiny lidí, kteří se mohou stát oběťmi kybernetických jevů, jsou děti a mladiství. Již od útlého věku má většina dětí přístup k internetu, což k jejich ohroženosti velmi napomáhá.

V bakalářské práci představím podrobněji jev kyberstalkingu a kyberšikany. Zaměřím se na jejich vymezení, rozdíl mezi jevem v reálném a virtuálním světě, jejich prostředky, druhy či projevy a samozřejmě i na aktéry jevů. Rovněž je uvedena i prevence před těmito jevy a legislativa k nim se vztahující. Okrajově představím téma sociálních sítí, dalších kybernetických jevů a hlavní data výzkumného šetření zabývající se rizikovým chováním českých dětí na internetu.

Cílem bakalářské práce v první části je přinést ucelený pohled na problematiku kyberstalkingu a kyberšikany. Cílem výzkumného šetření je zjistit, kolik studentů z Gymnázia a Střední odborné školy pedagogické v Nové Pace má s těmito jevy osobní zkušenost. Zároveň také zmapovat jejich rizikové chování v prostředí internetu, převážně na sociálních sítích. Práce je určena pro čtenáře, kteří se zajímají o téma kybernetických jevů. Rovněž ji mohou použít studenti jako pomocný studijní materiál či učitelé a rodiče, kteří informace zde získané mohou využít při prevenci s jejich dětmi a studenty.

1 Sociální sítě

Co je sociální síť? Jde o internetovou službu, která umožňuje uživatelům internetu vytvořit si profil (veřejný, uzavřený nebo i firemní). Dále pak členové sociální sítě mohou vytvářet prezentace, diskuzní fóra a je zde i prostor pro sdílení fotografií, videí atd. (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 24)

V článku Sociální sítě jako prostředí pro nebezpečnou virtuální komunikaci je sociální síť popsána jako internetový projekt, ve kterém jde především o sdílení informací o jejích členech (osobní údaje, fotografie). Tyto informace tvoří osobní profil člověka, kterým se na sociální síti prezentuje. Dochází k navazování sociálních vztahů s jinými uživateli (chat, diskuzní fóra atd.) a je zde prostor i pro interaktivní zábavu. (E-Bezpečí, 2009, online)

Ve slovníku pojmů se lze dočíst, že sociální sítě jsou webové portály, díky kterým jejich členové mohou komunikovat. Uživatelé se zaregistrují, vytvoří si osobní profil a následně mohou využívat chat, diskuze, sdílet videa či fotografie apod. Klíčem úspěchu sociálních sítí je vytváření vztahů a vazeb, tedy „sítí“ mezi přáteli, skupinami se stejnými zájmy, kolegy z práce atd. (Bezpečně online, 2012, online)

1.1 České a mezinárodní sociální sítě

Kožíšek a Písecký (2016, s. 24-25) uvádějí přehled sociálních sítí v České republice a současně zmiňují, že popularita českých sociálních sítí je oproti dřívější době (především před nástupem Facebooku) výrazně nižší a uživatelé, kteří je dosud pravidelně používají, značně zestárlí.

Lidé.cz – největší česká sociální síť. V roce 2014 byl změněn vzhled služby a došlo k zaměření na uživatelské profily, diskuzní fóra a soukromé zprávy.

Spolužáci.cz – síť, která slouží k potkávání současných i bývalých spolužáků.

Libimseti.cz – portál, který nabízí profily, chat, diskuzní fóra a seznamku.

Xchat.cz – dříve významná sociální síť, na které nyní můžeme využívat především chatovací služby.

ČSFD.cz – orientováno na filmové fanoušky (svého druhu u nás a na Slovensku největší sociální síť).

Štěstí.cz – zaměřeno na starší uživatele s přízviskem „osudová seznamka“.

Seznamka.cz – seznamování pomocí inzerátů, jedna z nejstarších sítí svého druhu v České republice.

Vždy budou vznikat další sociální sítě, které se budou snažit co nejvíce napodobit úspěch Facebooku a přizpůsobit se nejrůznějším lidem. V době, kdy jsou hojně využívány chytré telefony, existují i nejrůznější aplikace na seznamování apod. Příkladem může být například aplikace, díky níž se seznamují majitelé čtyřnohých miláčků při jejich venčení.

Přehled neznámějších zahraničních sociálních sítí:

Facebook – jedná se o největší sociální síť na světě (přes 1,5 miliardy uživatelů) a zároveň je to třetí největší webová služba světa. Facebook je přeložen do více než osmdesáti jazyků. Založil ho Mark Zuckerberg na Harvardově univerzitě. Původně měl sloužit pouze studentům Harvardu, rychle se ale rozšířil i na ostatní univerzity a postupně do celého světa.

Instagram – služba, kterou uživatelé využívají pro zveřejňování fotografií a videosekvencí. Zveřejňují je s tzv. „hashtagy“, díky nim uživatel snadno nalezne fotografie či videosekvence na podobná témata.

Twitter – založen na psaní krátkých zpráv, tzv. „tweety“, které mohou mít maximálně 140 znaků. Tweety uživatelů sledují jejich odběratelé (followers). V České republice není příliš populární, využíván je hlavně firmami a publicisty.

Ask.fm – lotyšská sociální síť, která funguje na principu pokládání anonymních či neanonymních dotazů konkrétnímu uživateli. Tyto otázky se zobrazují

na jeho zdi a on na ně dle libosti odpovídá. Využívána je především mladými lidmi. Často je spojována s výskytem (kyber)šikany.

LinkedIn – profesní sociální síť. Uživatel má možnost vložit životopis, odborné články apod. Síť se těší oblibě u personalistů, kteří zde na volné pracovní pozice hledají vhodné kandidáty.

YouTube – největší videoslužba světa, kterou můžeme také z části pokládat za sociální síť. Uživatelé si zde přehrávají videa, která mohou komentovat, sestavit si vlastní playlist a zároveň vkládat i svá videa. (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 26)

Google+ - sociální síť podobná Facebooku. Rozdíl mezi těmito sítěmi tkví v nastavení sdílení přes tzv. kruhy. Do kruhů si uživatel rozdělí jednotlivé osoby a obsah sdílí poté s těmi, kterých se to týká nebo kterým to něco přináší. (Hulanová, 2012, s.85)

Z vlastní zkušenosti bych do výčtu zahraničních sociálních sítí zařadila například ještě Snapchat či WhatsApp. Jsou to aplikace, které využívají lidé s chytrými telefony.

Snapchat slouží pro jednorázové posílání vlastních fotografií či krátkých videosekvencí. Problém tkví v tom, že uživatel odešle fotografii, která se příjemci zobrazí maximálně na 10 sekund. Odesílatel to považuje za bezpečné odesílání fotografií, ovšem pokud si příjemce vytvoří screenshot (snímek obrazovky), vzniká tím pro odesílatele problém, neboť příjemce může snímek kdykoli uveřejnit na internetu.

WhatsApp slouží též ve formě aplikace uživatelům smartphonů. Využíván je k online hovorům, výměně zpráv a sdílení multimediálních souborů.

1.2 Problém sociálních sítí

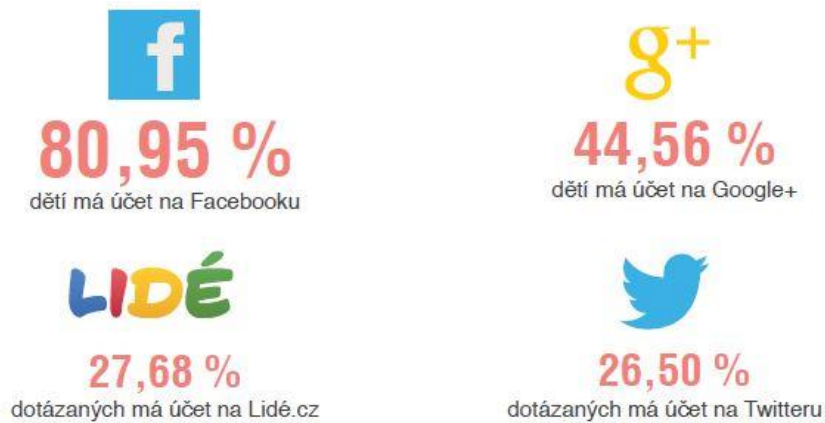
Problémem sociálních sítí je to, že ne všechno na nich uveřejněné je pravda. Ačkoliv je po lidech při registraci požadováno, aby uvedli pouze pravdivé informace, tak ani provozovatelé sociálních sítí nemají dostatek nástrojů na zkontrolování údajů.

Z toho pramení, že se na sociálních sítích setkáváme s nejrůznějšími podvody a velkým množstvím jevů, které ohrožují naši bezpečnost. Mezi tyto jevy patří i kyberšikana a kyberstalking, které jsou popsány v dalších kapitolách. Nejsou to však jevy jediné, dále můžeme jmenovat například kybergrooming či sexting.

Hulanová (2012, s. 52-62) *kybergrooming* definuje jako chování uživatelů na internetu, jejichž cílem je oběť, kterou si vyberou na sociální síti, vylákat na schůzku a zneužít ji, zatímco *sexting* je chování osob, které elektronicky rozesílají textové zprávy, fotografie či videa se sexuálním obsahem.

Nebezpečí hrozí na sociálních sítích každému bez rozdílu věku, ovšem děti a mladiství jsou zranitelnější než dospělý člověk. Děti (a samozřejmě i mladiství) umí používat moderní komunikační technologie mnohdy lépe, než jejich rodiče a často si zakládají účty na sociálních sítích ještě dříve, než to jejich skutečný věk povoluje. Rodiče mnohdy ani nevědí, že jejich dítě nějaký účet a profil s fotkami na internetu má. Mládež se proto stává velmi ohroženou skupinou, protože jsou často důvěřiví, lehce zmanipulovatelní, dělají nerozvážené kroky a obvykle se málo svěřují dospělým osobám.

Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014 pouze potvrzuje to, že na internetu se pohybuje velké množství dětí. Výzkumu se zúčastnilo 28 232 dětí mezi lety 11-14 (14 877 dětí, tj. 55,54 %) a 15-17 (11 911, tj. 44,46 %). Počet chlapců a dívek byl téměř vyrovnaný. Výzkum byl proveden za spolupráce UP Olomouc, Seznam.cz a Google.cz. (E-bezpečí, 2014, online)



Své účty mají **české děti** také na webových serverech **YouTube (50,29 %)**, **Rajče.net (27,93 %)**, **Alík.cz (17,91 %)** a **Detskaseznamka.cz (2,62 %)**.

Obrázek 1: Děti a sociální sítě (E-bezpečí, 2014, online)

„Zatímco je běžné říkat dětem, ať ,nikam nechodí s cizími lidmi na ulici‘, stává se spíše jen ojediněle, že je rodiče varují před ,chatováním s cizími lidmi na Internetu‘.“
 (Dočekal a Eckertová, 2013, s. 24) Dle mého názoru velmi trefná věta, která vystihuje problém s komunikací na internetu.

2 Kyberšikana

Vymezit přesně pojem kyberšikana není jednoduchou záležitostí. Jedná se o poměrně nový jev, fenomén dnešní doby, který se neustále vyvíjí. Jelikož je definic opravdu mnoho, vybrala jsem jich hned několik od různých autorů.

„Termínem kyberšikana označujeme nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (např. pomocí mobilních telefonů nebo služeb v rámci internetu), jež mají za následek ublížení nebo jiné poškození oběti. Toto ublížení či poškození může být jak záměrem útočníka, tak důsledkem např. nevhodného vtipu, nedorozumění mezi obětí a útočníkem, nedomýšlením důsledků jednání ze strany útočníka atd. Oběť je poškozována opakovaně, ať už původním útočníkem či osobami, které se do kyberšikany zapojí později. Kyberšikana je druhem psychické šikany.“ (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 5)

Eckertová a Dočekal (2013, s. 64) ve své publikaci vidí kyberšikanu jako šikanu, která probíhá v kyberprostoru, a to díky moderním komunikačním technologiím.

Kyberšikanu lze vymezit též jako specifický druh šikany, kdy k jejímu realizování dochází pomocí mobilních telefonů, internetu a dalších moderních komunikačních technologií. Cílem kyberšikany je ublížení a zostuzení jiné osoby. (Hulanová, 2012, s. 37)

Burdová a Traxler (2014, s. 11) kyberšikanu charakterizují jako šikanu, která probíhá v prostředí informačních a komunikačních technologií. Toto jednání má za cíl ublížit nebo ohrozit oběť nejčastěji prostřednictvím mobilního telefonu nebo internetu.

Podle Koláře (2011, s. 83) je kyberšikana úmyslné násilné jednání pomocí moderních komunikačních technologií, zejména díky mobilnímu telefonu a internetu.

Lze shrnout, že kyberšikana je jedním z druhů šikany, konkrétněji psychické šikany. Všechny definice se shodují v tom, že se jedná o šikanu ve virtuálním světě, tzn. v kyberprostoru za použití moderních informačních komunikačních technologií. Nejčastěji se tak stává pomocí internetu a mobilního telefonu, kdy na těchto

„vymoženostech“ je dnešní mladá populace takřka závislá. Tudíž není žádný problém pustit se do šikanování přes tyto komunikační technologie.

2.1 Rozdíl mezi kyberšikanou a šikanou

Abychom si mohli uvést rozdíl mezi kyberšikanou a klasickou šikanou, musíme nejdříve definovat pojem šikana.

Šikana je nejčastěji charakterizována jako jednání, které úmyslně poškozuje druhého člověka, ponižuje ho, zapříčiňuje mu utrpení, ubližuje mu, omezuje ho a brání mu v jeho činnostech. Jde o jednání, které je opakované a déletrvající. (Kraus, 2015, s. 144)

Kolář uvádí následující definici šikany (2011, s. 32): „*Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresivní a manipulaci.*“

Dále můžeme definici šikany najít také v Metodickém pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (2016, s. 1). Vymezení šikany najdeme v Čl. 2 jako agresivní jednání ze strany žáka/ů vůči jinému žákovi nebo skupině žáků či učiteli. Toto chování se opakuje (nikoli nutně), je postaveno na záměrné, vědomé, úmyslné a mnohdy skryté snaze ublížit, fyzicky, psychicky, sociálně a/nebo profesionálně (pokud je šikanován učitel). Mezi další charakteristické rysy šikany se řadí nepřiměřené rozdělení sil, nepříjemnost útoku pro oběť a samoučelnost agrese.

Rozdíl mezi šikanou a kyberšikanou je hlavně v tom, že šikana se odehrává v reálném prostředí, zatímco kyberšikana ve virtuálním světě. U tradiční šikany můžeme předpokládat, kdy a kde se s ní setkáme (např. škola), zatímco s kyberšikanou se můžeme setkat kdykoliv a kdekoliv – vždy, když se připojíme na internet, tzn. i v „bezpečí domova“. Rozdíl je i v pachatelích – u kyberšikany mnohdy nevíme, kdo přesně nás šikanuje. Neznáme identitu útočníka, nevíme, zda nás šikanuje jeden člověk či skupina nebo naopak slepě důvěřujeme nějakému „kamarádovi“, o kterém si myslíme, že ho známe. Takovýto kamarád s falešnou identitou později může zneužít

informace, které jsme mu svěřili (např. k vydírání). U tradiční šikany je útočník zjevný.

2.2 Základní rysy kyberšikany

Abychom mohli sociálně patologické chování označit za kyberšikanu, musí vykazovat určité znaky typické pro takové chování. Pokud se tyto znaky naplní, můžeme říci, že došlo k naplnění kyberšikany.

Černá a kol. (2013, s. 21) vytyčila tyto rysy následovně:

1) *Dění prostřednictvím elektronických médií*

Tento hlavní rys určuje, že se jedná o kyberšikanu, pokud se zlomyslné jednání děje ve virtuálním světě, a to díky moderním komunikačním technologiím. Šikanu v tzv. offline prostředí tedy nelze považovat za kyberšikanu.

2) *Opakovanost*

Nemusí docházet pouze k opakovanému jednání od agresora (opakované zasílání zpráv s obtěžujícím, nepříjemným obsahem apod.), ale i ze stany přihlížejících. Jedná se například o komentáře k urážlivé fotografii či videu, které je vyvěšené na sociální síti nebo přeposílání takovýchto věcí.

3) *Záměrnost agresivního aktu ze strany útočníka*

„*Kyberšikana nemusí být úmyslná. (Eckertová, Dočekal, 2013) V kyberšikanu se tedy může změnit i zpočátku nevinný žert, který se jeho autorům vymkl kontrole, a který ani nebyl uskutečněn s úmyslem někomu ublížit.*“ (Grycová, 2015, s. 15)

4) *Mocenská nerovnováha*

To, že agresor útočí ve virtuálním prostředí, mu zajišťuje takřka neomezené možnosti, jak ubližovat oběti.

5) *Oběť vnímá toto jednání jako nepříjemné, ubližující*

Abychom mohli obtěžující jednání označit za kyberšikanu, musí být oběť vnímána jako ubližující a nepříjemné. Toto samozřejmě záleží na poškozené osobě, protože stejné jednání mohou dvě osoby vnímat naprosto odlišně. Někdo se jím může trápit dlouho dobu a někdo jiný to může pouze letmo přejít.

Kožíšek a Písecký (2016, s. 62) zmiňují jako rysy kyberšikany záměrné napadání oběti jedincem (skupinou), který využívá moderní informační technologie a jeho jednání je opakované.

2.3 Prostředky a druhy kyberšikany

Prostředky kyberšikany

Prostředků, kterými lze provádět kyberšikanu, je mnoho. Rogers (2011, s. 34) ve své publikaci uvádí osm prostředků kyberšikany. Jsou jimi: textové zprávy, fotografie nebo videoklipy pořízené kamerou mobilních telefonů, mobilní telefonáty, emaily, chatovací místnosti, instant messaging, sociální sítě a internetové stránky.

- 1) *Textové zprávy* – nejčastěji se v nich objevuje výhrušný nebo útočný obsah. Agresor svou oběť může také zprávami zahlcovat, tzn., že své oběti opakovaně zasílá velké množství zpráv. Útočník má také výhodu v tom, že když na SIM kartě vyčerpá kredit, tak ji může vyměnit za novou. Oběť tak nemá šanci se dozvědět, kdo ji obtěžuje.
- 2) *Fotografie nebo videoklipy pořízené kamerou mobilních telefonů* – pachatel svou oběť zachytí pomocí mobilního telefonu (ať už na fotografii nebo na video) a to může bez problému poslat dál (pomocí Bluetooth nebo internetu). Oběť je takto zastrašena nebo zahanbena. Nejčastěji dochází k „happy slappingu“, což lze přeložit jako „veselé fackování“. Znamená to, že je na internet nahráno a poté sdíleno video, na kterém dochází k fyzickým útokům na oběť.
- 3) *Mobilní telefonáty* – agresor své oběti opakovaně volá, mnohdy se jedná i o útočné telefonáty. Velmi často také své oběti prozvánějí, anebo v případě, že oběť zvedne telefon, tak agresor na druhé straně neodpovídá. Mohou své oběti také telefon ukrást a obtěžovat další lidi. Toto pak vede k tomu, že se mylně stává z oběti agresor.
- 4) *Emaily* – agresor má možnost založit si hned několik emailů s nejrůznější přezdívkou či cizí identitou a nemusí se přitom bát odhalení. Mohou tak posílat nejrůznější šikanující emaily.

- 5) *Chatovací místnosti* – agresor pomocí chatu napadá svou oběť. Může to být například na herních stránkách či ve virtuálních světech.
- 6) *Instant messaging* – kyberšikana probíhá nejčastěji na Skypu nebo ICQ. Opět zde dochází k útočným komentářům.
- 7) *Sociální sítě* – jsou opravdu rychlým a snadným spojením s ostatním lidmi, kde má každý z nás možnost sdílet své zážitky, fotografie či videa. Vzhledem k tomu, že tlak okolí a snaha být oblíbený mnohdy vede děti k tomu, že si do přátel přidají i člověka, kterého neznají. Ten má tak přístup k veškerým informacím, což z dítěte dělá lehce zranitelnou oběť, neboť může dál rozšiřovat informace o něm či dál sdílet jeho fotky. Sociální sítě také umožňují založit si hned několik profilů, kde agresor může mít bez problému falešnou identitu. Mohou tak v anonymitě sledovat svou oběť.
- 8) *Internetové stránky* – agresor může založit blog nebo přímo osobní stránku o své oběti s ponižujícím obsahem. Dále mohou vytvářet i hanlivé a zesměšňující ankety o svých obětech.

„Zbraněmi“ kyberšikany se mohou stát mobilní telefony, úložiště pro sdílení fotografií a videa, emaily, chaty, instant messengery, webové stránky a sociální sítě. Téměř vše bylo již výše popsáno, kromě *úložiště pro sdílení fotografií a videa*. Klasický příklad takového úložiště je YouTube. Oběť se na fotografiích či videích nachází v ponižující situaci, uživatelé internetu příspěvky komentují, upravují a šíří dál internetem. Oběť se zpravidla o své „slávě“ nedozví hned, ale až po nějaké době. Fotografie a videa po zveřejnění žijí vlastním životem. (Dočekal a Eckertová, 2013, s. 72-74)

Druhy kyberšikany

Rogers (2011, s. 35) rozlišuje celkem 8 druhů kyberšikany:

- 1) *Nářez (Flaming)* – agresor užívající útočný jazyk v internetových diskuzích.
- 2) *Obtěžování (Harassment)* – agresor opakovaně zasílá zprávy, které jsou obtěžující, urážlivé.
- 3) *Pomlouvání (Denigration)* – záměrné šíření lživých informací o své oběti, kterou tyto pomluvy poškozují.

- 4) *Předstírání (Impersonation)* – agresor se vydává za někoho jiného a zasílá pod touto jinou identitou nejrůznější materiály.
- 5) *Prozrazení (Outing)* – pachatel sděluje soukromé, citlivé informace či tajemství bez předchozího souhlasu dotyčného člověka.
- 6) *Podvod (Tickery)* – agresor udolává svou oběť k tomu, aby mu sdělila citlivé informace či tajemství a následně je uveřejní na internetu.
- 7) *Vyloučení (Exclusion)* – cílené vyřazení z virtuální komunity.
- 8) *Kyberpronásledování (Cyberstalking)* – opakované, dlouhodobé, systematické a intenzivní obtěžování, kterými agresor oběti vyhrožuje a zastrašuje.

Velmi obdobné rozdělení nalezneme i u Hulanové (2012, s. 39). Rozdíl je pouze v tom, že do druhů kyberšikany nezahrnuje podvod a zmiňuje, že je možné k výčtu přidat *happy slapping (veselé fackování)*. Tato forma kyberšikany začala ve vestibulech metra v Anglii. Podstata spočívá v napadení a uštědření pohlavku člověku, který to nečeká. Nejčastěji takto jednají teenageři, kteří celý akt nahrají na mobilní telefon a poté umístí na internet.

2.4 Aktéři kyberšikany

Mezi aktéry kyberšikany patří ti, co ji zažili – *agresor a oběť*. Zároveň sem však také patří i druhá skupina lidí a to ti, kteří kyberšikaně přihlíželi – *přihlízející či svědci*.

Jelikož virtuální prostředí poskytuje v podstatě neomezené možnosti kyberšikaně v tom, aby se vyskytla téměř kdekoliv a kdykoliv, stává se tak pro agresora velmi snadnou. Díky těmto vlastnostem internetového prostředí je celá řada variant vymezení hlavních aktérů kyberšikany. (Hulanová, 2012, s. 48) Nemůžeme se tedy divit, že není zatím žádná ustálená definice nebo rozdělení aktérů kyberšikany.

Kyberšikana probíhá mezi různými generacemi, oběťmi již nemusí být jen outsideři, nezáleží na věku ani na pohlaví. „*Pro kyberšikanování není zapotřebí fyzická síla, ale zdatnost v komunikačních technologiích, kterou může mít prakticky kdokoli.*“ (Kavalír, 2009, s. 19)

Agresor

Kožíšek a Písecký (2016, s. 63) nevymezují agresora jednoznačně. Říkají, že z odhalených případů kyberšikany v České republice můžeme tvrdit, že velká část agresorů trpěla pocitem méněcennosti, setkávala se s nepochopením od ostatních lidí nebo se od nich odlišovala.

Kavalír (2009, s. 19) v publikaci podotýká, že pro různé typy kyberagresorů jsou charakteristické různé podoby kyberšikanování. Každý z nich má svůj styl, někdo je tajnůstkář, někdo ke své činnosti vyžaduje publikum, avšak najdou se i takoví jedinci, kteří jednájí neúmyslně. Taktéž jsou rozdílné motivy, proto neexistuje řešení, které by bylo ideální pro veškeré případy. Typy agresorů rozděluje do čtyř skupin.

- 1) „*Pomstychtivý andílek*“ - tento typ člověka se sám za agresora nepovažuje. Vnímá své činy jako něco, co napravuje zlo, ochraňuje jeho samotného nebo ostatní. Mnohdy sám zažil šikanu nebo kyberšikanu. Také je zde možnost, že se agresorovi nelíbí nějaký čin oběti, za který mu nyní dává „lekci“. Rovněž se také stává, že se pomstychtivý andílek snaží chránit svého kamaráda, který je šikanovaný. Při práci s tímto kyberagresorem musíme docílit toho, aby si uvědomil, že bojovat proti šikaně tím, že začneme také šikanovat, vše pouze zhorší. Musí se začít vidět jako agresor namísto pachatele dobra.
- 2) *Bažící po moci* - tyto kyberagresoři mají potřebu dávat najevo svou sílu, autoritu. Jejich snaha se zaměřuje na ovládnutí druhých, a to pomocí strachu. Kyberšikanování bez přihlížejících, bez publika, by pro něj nebylo uspokojivé, a proto vždy musí mít někoho, kdo si jeho chování všimne. Pokud jeho činy nevyvolávají žádnou reakci, tak své útoky stupňuje. Často je tento typ agresora obětí klasické šikany. Mezi další znaky tohoto pachatele patří to, že si ve většině případů neuvědomuje závažnost svého jednání, což ho ve spojení s jeho výbornými technickými znalostmi dělá nejnebezpečnějším typem kyberagresora.
- 3) „*Sprostý holky*“ - nejčastěji se jedná o dívky, které hledají zábavu. Kyberšikanu provádějí ve skupině nebo ji minimálně ve skupině plánují, což se děje například ve školní knihovně nebo na holčičí párty. Jejich touha po obdivu vytváří jasný cíl kyberšikany: chtějí, aby je každý znal, aby všichni

věděli, že mají sílu. Užívají si, že proti nim nikdo nic neřekne. Pokud „sprosté holky“ nenajdou ve své činnosti takové uspokojení a zábavu, jakou hledaly, tak je s kyberšikanou rychlý konec.

- 4) *Neúmyslný kyberagresor* - neúmyslného kyberagresora vůbec nenapadne, že se dopouští něčeho špatného, že provádí kyberšikanu. Hrají si na „tvrďáky“, často se vydávají za jiného člověka, odpovídají bez přemýšlení, a to mnohdy ve vzteku nebo frustraci. Motivem tohoto pachatele jsou dva důvody: „*Můžu a Je to legrace.*“ Může se stát, že se chová nevhodně i k někomu ze svých přátel, ten ovšem nemusí poznat, od koho mu zpráva přišla, a jak moc ji má brát vážně. Pokud je tento pachatel obviněn z kyberšikany, je upřímně překvapen.

Oběť

„Stejně jako je tomu u původců kyberšikany ani u jejich obětí nezáleží na věku, pohlaví, fyzické síle, postavení v sociální skupině či úspěšnosti ve společnosti.“ (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 6) Dále tvrdí, že v online komunikaci jsou všechny tyto aspekty potlačeny. Není to tedy jako v komunikaci „face to face“.

Černá a kol. (2013, s. 61) rozlišila u obětí klasické šikany dva typy, o kterých tvrdí, že je můžeme zahrnout i do typologie obětí kyberšikany. Jsou jimi: **pasivní oběť a oběti - provokatéři**. Pasivními oběťmi se stávají děti a dospívající, kteří jsou zranitelní. Velmi často mají málo sebevědomí, málo kamarádů nebo jsou tělesně slabší. Do kolektivu ve třídě hůře zapadají. Vše ale záleží na tom, do jaké třídní skupiny se dostanou. Oběti – provokatéři vzbuzují v ostatních lidech agresi například svou charakteristikou nebo vlastnostmi, někdy trpí hyperaktivitou nebo mohou jednat impulzivně. Někdo by mohl říci, že si šikanu „zaslouží“. To však ale není správný pohled. Tyto oběti nemají téměř žádné přátelské vztahy.

Lze rozlišit ještě další dva typy obětí kyberšikany. „*Prvním je agresor, který se sám stává obětí, ať už kvůli tomu, že se mu oběť takto sama mstí, nebo proto, že na internetu se vůči jeho chování zvedne odpor ze strany dalších lidí. Druhým jsou pak děti, které normálně příliš nevybočují, a někdy mají ve skupině dokonce dobré postavení.*“ (Černá a kol., 2013, s. 62) Bohužel ve virtuálním prostředí se mohou stát lehce zranitelnými,

pokud na internetu například zveřejňují své osobní informace, které agresor může použít proti nim.

Přihlížejíci

Tato skupina osob nezažila kyberšikanu na vlastní kůži jako agresor a oběť. Jedná se o skupinu lidí, kteří kyberšikaně na internetu pouze přihlíží. Ani toto však není pravidlo, protože některá kyberšikana probíhá skrytě, bez jakýchkoliv svědků.

Přihlížejíci lze označit za *sekundární útočníky (diváci a šířitelé)*. Divákem se může stát v podstatě každý, kdo má přístup k internetu. Dále se do kyberšikany zapojují i šířitelé kyberšikany. Tito lidé se se zapojují do kyberšikany vědomě či nevědomě, a to tak, že dále šíří informace o kyberšikaně (např. sdílejí odkaz na stránky, kde se vyskytuje kyberšikana, s dalšími lidmi). „*Obě tyto skupiny lidí mohou mnohonásobit dopad útoku na oběť.*“ Takto poškozují oběť více než primární útočník, proto se z nich z tohoto pohledu stávají sekundární útočníci. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 6)

3 Kyberstalking

Kyberstalking je zvláštní forma stalkingu. Poprvé pojem kyberstalking užil Deirmenjian v roce 1999. Popsal ho jako stalking v kybernetickém prostoru, což znamená pronásledování za pomoci internetu. (Čírtková, 2008, s. 63)

Kyberstalking se dá popsat jako jev pronásledování, kdy kyberstalker (pronásledovatel) využívá moderní komunikační technologie k tomu, aby svou oběť zastrašoval, vyhrožoval ji, vydíral ji či ji obtěžoval. Tento fenomén se zrodil s rychlým vývojem počítačových technologií. (Jdi do klubu, 2016, online)

V Metodickém materiálu pro pedagogické pracovníky s názvem Kybergrooming a kyberstalking (2012) je kyberstalking definován jako jev, kdy se pachatel zaměří na určitou osobu a tu dlouhodobě pronásleduje, obtěžuje ji či jí vyhrožuje prostřednictvím moderních komunikačních technologií. Takto v oběti vzbuzuje strach.

Hulanová (2012, s. 69) říká, že neexistuje nic, co by bylo obecně přijímáno jako definice kyberstalkingu. Lze o něm však říci, že se jedná o opakované obtěžující a výhružné počínání, které se děje na internetu.

Shrňme-li tyto vymezení, lze kyberstalking definovat jako jev, který souvisí se vznikem moderních komunikačních technologií. Pachatel si vybere oběť a tu dlouhodobě pronásleduje, vyhrožuje ji, vydírá nebo jinak obtěžuje pomocí již zmíněných moderních komunikačních technologií (mobilní telefony, sociální sítě, emaily apod.).

3.1 Rozdíl mezi kyberstalkingem a stalkingem

Stalking pochází z anglické lovecké terminologie, kde toto slovo znamenalo stopování. Lovci stopovali kořist do té doby, dokud ji neuštvali. V kriminologickém významu lze stalking definovat jako „úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost.“ (Čírtková, 2008, s. 53)

Na internetových stránkách Bílého kruhu bezpečí je nebezpečné pronásledování vymezeno jako záměrné a systematické narušování osobní svobody oběti. Stalker se snaží navázat a zachovat kontakt se svou obětí sledováním, nepřiměřeným telefonováním, zasíláním zpráv, zneužíváním osobních informací o oběti, vynucováním si pozornosti apod. (Bílý kruh bezpečí, 2009, online)

Dočekal a Eckertová (2013, s. 67) stalking definují jako činnost při níž stalker dlouhodobě pronásleduje svou oběť, omezuje ji a obtěžuje. Zpočátku pachatel může pouze opakovaně projevovat svou přízeň, náklonnost k oběti, ovšem jeho chování může vyústit ve vyhrožování. Narušuje osobní život oběti, vyvolává v ní obavy a úzkost.

Po přečtení definic stalkingu a kyberstalkingu je jasné, že jsou si oba tyto jevy velice podobné a mnohdy jsou vzájemně provázané. Klasický stalking velmi často užívá prvky kyberstalkingu (telefonování, „bombardování“ SMS zprávami apod.), ale pokud se objevuje i fyzické sledování, ničení osobních věcí či fyzické útoky na samotnou oběť, jde vždy o stalking. O kyberstalkingu hovoříme tehdy, pokud pachatel pronásleduje svou oběť pouze pomocí moderních komunikačních technologií – v kyberprostoru.

3.2 Základní rysy a projevy kyberstalkingu

Základními charakteristickými vlastnostmi kyberstalkingu jsou *opakovanost, dlouhodobost, systematicčnost a stupňovanost*. (Jdi do klubu, 2016, online)

V jiném rozdělení je možné nalézt tuto charakteristiku:

- 1) *Opakované a dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť* – snaha probíhá za pomoci emailů, telefonátů, SMS zpráv, zasíláním vzkazů na sociálních sítích, na Skypu, ICQ apod. Zprávy mohou být příjemné až radostné, anebo urážlivé či zstrašující. Často se stává, že pokud chce pachatel od oběti získat nějakou odpověď či kontakt, zasílá nejprve zprávy s veselým obsahem, které později přechází do zpráv urážejících oběť nebo obsahující nevkusný text.

- 2) *Demonstrování moci a síly stalkera* – pronásledovatel klade důraz na přímé či nepřímé výhrůžky, které v oběti vzbuzují strach.
- 3) *Destrukce věcí oběti* – v případě kyberstalkingu pachatel zasílá viry prostřednictvím emailu a tím mnohdy způsobí ztrátu dat v počítači oběti nebo se různými technikami snaží dostat k osobním údajům oběti.
- 4) *Stalker se vydává za oběť*.
- 5) *Snaha poškodit reputaci oběti stalkerem* – pachatel se snaží poškodit dobrou pověst oběti šířením nepravdivých informací. V rámci kyberstalkingu může například založit falešnou internetovou stránku, která očerňuje oběť. (E-Bezpečí, 2008, online)

Ellison (1999, s. 1) ve svém článku rozděluje kyberstalking na dva typy – *přímý a nepřímý*. Přímý kyberstalking znamená, že pachatel užívá mobilní telefony nebo emaily k tomu, aby své oběti zasílal nenávislné, nemravnostní či zastrašující zprávy. Nepřímý kyberstalking zahrnuje šíření nepravdivých zpráv o oběti nebo činnost pachatele, kdy zaregistruje e-mail oběti na různých stránkách a té pak chodí velké množství nevyžádaných zpráv.

Mezi nejčastější projevy kyberstalkingu patří:

- 1) *Urážení oběti* – zpočátku mohou být oběti zprávy od pachatele příjemné a reaguje na ně pozitivně (pachatel tak získává informace o oběti). Pokud však oběť přestane reagovat tak, jak si útočník představuje, začne ji kontaktovat ještě více a přidává prvky agrese (vydírání, zasílání nevhodných či vulgární zpráv, výhrůžky apod.)
- 2) *Vzbuzování strachu v oběti* – pachatel užívá informace, které zjistil v předešlé (ještě příjemné) komunikaci k vydírání a zastrašování oběti (např. vím kde jsi, co děláš, s kým se stýkáš...).
- 3) *Zveřejňování nepravdivých informací* – lživá obvinění, která mají poškodit pověst oběti (např. webové stránky s falešnými informacemi o oběti).
- 4) *Pachatel se tváří jako oběť* – z oběti dělá svého pronásledovatele.
- 5) *Útok na data a vybavení* – zasílání virů, nabourávání se do osobních dat.
- 6) *Napodobování oběti či vydávání se za ni* – pachatel bere oběti její identitu.

- 7) *Podporování dalších lidí v obtěžování oběti* – oběť pronásledují další lidé. Typickým příkladem je zveřejnění inzerátu, kde oběť „nabízí“ prostituci. Poté je obtěžována velkým množstvím zpráv či přímo osobních návštěv lidí, kteří očekávají pohlavní styk.
- 8) *Objednání zboží nebo služby jménem oběti* – kyberstalker chce tímto oběť přivést do trapné a nepříjemné situace. Typickým příkladem je objednávání zboží se sexuální tematikou.
- 9) *Osobní styk s obětí* – oběť svého pronásledovatele může znát z běžného života, ovšem netuší, že je to on. Útočník může své jednání přesunout z kyberprostoru i do reálného života a sledovat tak oběť při cestě do práce/školy, na nákup apod. (Jdi do klubu, 2016, online)

3.3 Aktéři kyberstalkingu

Mezi aktéry kyberstalkingu patří pachatel kyberstalkingu a oběť.

Agresor

Hulanová (2012, s. 76-80) říká, že jelikož kyberstalking není dostatečně prostudován, nelze přesně stanovit a definovat agresory. Uvádí však rozdělení tzv. *off-line stalkerů*, z nichž lze pochopit chování kyberstalkerů.

- 1) *Odmítnutý pronásledovatel* – nejčastější typ stalkera v jehož životě došlo k ukončení blízkého vztahu (nemusí jít vždy o intimní vztah). Stalker se nedokáže vyrovnat s koncem vztahu a začne osobu, která jej odmítla, pronásledovat. Cílem může být usmíření či pomsta za odmítnutí, nebo směr obojího. Pachatele uspokojuje zdánlivé pokračování vztahu či radost z toho, že oběti znepríjemňuje život.

Kopecký a Krejčí (2010, s. 25) tento typ označují jako „*bývalý partner*“. Vždy jde o ukončení vztahu mezi dvěma osobami. Nemusí jít pouze o ukončení vztahu partnerského nebo intimního, ale i o pracovní vztah, obchodní či terapeutický. Stalkerovým cílem se stává obnova vztahu či pomsta. Agresor pociťuje ztrátu, která se kombinuje s frustrací, zlostí, žárlivostí (nejvíce,

když si oběť najde nového partnera), mstivostí a smutkem. Odmítnutím je také vyvolán pocit ponížení, jelikož má o sobě narcistní představy. Oběti se snaží zejména ublížit. Velmi často má stalker slabé sociální dovednosti a povrchní sociální kontakty.

- 2) *Hledač intimacy* – pronásleduje osobu, která ho zaujala a chce s ní navázat vztah. Věří či očekává, že tato osoba zaujme stejné stanovisko a bude jeho city opěťovat. Ve snažení pokračuje i přes odmítavé reakce oběti, rozvíjí dál svou zamilovanost a svému cíli přisuzuje smyšlené, pro něj požadované kvality. Zastává heslo, že lepší je láska neopěťovaná než žádná. Agresor často trpí těžkou duševní poruchou, je odolný vůči soudním sankcím, pronásledováním se pyšní a uvěznění bere jako cenu za skutečnou lásku. Povinné psychiatrické léčení je jediná účinná sankce soudu, která stalking zastaví.

Kopecký a Krejčí (2010, s. 25) o tomto typu mluví jako o „uctívači“. Pronásleduje osobu, kterou je uchvácen a myslí si, že mu cíl bude city oplácet. Nesnaží se především o sexuální vztah, nýbrž o akceptaci (přijetí) ze strany oběti. Stalkera povzbuzuje jakékoliv zareagování oběti k tomu, aby dál svému cíli posílal dopisy, květiny, dárky apod. a očekává, že mu jeho oběť bude „lásku“ opěťovat. Prožívá žárlivost, pokud má oběť vztah s jinou osobou. Agresor má zvýšené citové nároky, proto pokud je obětí odmítnut, změní se jeho chování a začne jí vyhrožovat, snaží se jí uškodit a někdy použije i násilí. Do kategorie uctívačů spadají i tzv. pronásledovatelé celebrit.

- 3) *Nekompetentní nápadník* – pro tohoto stalkera je typické, že chce navázat kontakt nebo jít na rande s neznámým člověkem, není povzbuzován touhou po lásce. Svou atraktivitu však dává najevo nevhodným způsobem, který u druhého člověka vyvolá úzkost nebo strach. V základních sociálních dovednostech má velké nedostatky, které mohou pocházet z jeho osobnostní křehkosti nebo z omezené inteligence. Pronásledování obvykle končí za krátkou dobu, neboť stalker z něho nemá požitky. Přesouvá se však od staré k oběti nové a jde tak o tzv. sériové obtěžování. Pronásledování lze snadno zastavit – stalkerovi stačí říct, aby toho nechal.

Kopecký a Krejčí (2010, s. 26) tento typ nazývají jako „*neobratný nápadník*“. Stalker je sociálně neobratný s nízkou dovedností se seznámit. Přeje si romantický nebo intimní vztah, který ovšem nedokáže navázat. Myslí si o sobě, že je pro každého neodolatelný, má nedostatek empatie a neumí vnímat emoce oběti. Neobratný nápadník se pokouší o fyzický kontakt se svým cílem (polibek, držení za ruku), zpravidla neužívá fyzické násilí nebo výhrůžky a není vytrvalý, jako jiní stalkeři.

- 4) *Zlostný pronásledovatel* – tento typ má za cíl vzbudit v oběti strach a bázeň, což vychází z jeho touhy po odplatě. Uvědomuje si, že má nad obětí převahu a jaké dopady to pro ni má. Ke svým činům pocituje oprávnění, připadá si jako bojovník za spravedlnost a ve svém jednání je poháněn pocitem uspokojení z převahy nad obtěžovaným. Někdy se sám vydává za oběť, a pokud mu hrozí stíhání policie, umí pronásledování rychle zastavit.

Podle Kopeckého a Krejčí (2010, s. 26) jde v tomto případě o „*ubliženého pronásledovatele*“. Jak vyplývá již z názvu, stalker se cítí být ublížený, pronásleduje oběť kvůli skutečné či pomyslné újmě, kterou mu měla způsobit. Oběti se za to chce pomstít formou zastrašování a vyhrožování, v čemž dokáže být velmi vytrvalý. Fyzický útok je nepravděpodobný, uchyluje se především ke slovním útokům. Mezi další pravděpodobné útoky patří podávání žalob na oběť, vloupávání se do obydlí či mstění se na domácích mazlíčcích. Bude spokojený, pokud pocítí nad obětí převahu.

- 5) *Predátorský pronásledovatel* – se chystá na sexuální napadení. Nejprve získává informace o oběti, aby mohl své pronásledování více rozšířit. Většinou začíná voyerstvím a poté plánováním a připravováním útoku. Stalker upřednostňuje buď skryté pronásledování (oběť nemá o ničem tušení) nebo viditelné pronásledování. V tomto případě se agresorovi líbí, že se u oběti zvyšuje pocit strachu a úzkosti. Stalking dává najevo například vloupáním se do obydlí oběti a hýbáním s věcmi, voláním na oběť z úkrytu či klepáním v noci na okno.

Kopecký a Krejčí (2010, s. 26) o tomto stalkerovi mluví jako o „*sexuálním útočníkovi*“. Jeho cílem je fyzický nebo sexuální útok na oběť. Motivací je pouze sexuální uspokojení nebo ovládnutí oběti. Agresor často patří mezi sexuální devianty se slabými sociálními dovednostmi a podprůměrnou inteligencí. V jeho chování se často vyskytuje voyerství, sadismus, masochismus, exhibicionismus či obscénní telefonní hovory. K útokům dochází ve společnosti minimálně.

Poslední typ uvádí již pouze Kopecký a Krejčí (2010, s. 27)

- 6) *Poblouzněný milovník* – stalker věří, že je oběť do něj zamilovaná a veškeré její chování vysvětluje tak, aby to přispívalo k jeho iluzi. Věřící, že se vybájená romance stane pevným vztahem. Oběť mívá vysoký sociální statut. Stalker zpravidla ignoruje jakékoliv právní zásahy (policie, soud), a pokud se neocitne v péči psychologa, v pronásledování dál pokračuje.

Kyberstalker obecně je člověk, který k útokům využívá informační a komunikační technologie a nikdy se neuchyluje k fyzickému násilí. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 27)

„*Kyberstalking jako doprovodný jev můžeme nalézt u všech výše uvedených kategorií. Každý stalker tedy může být zároveň i kyberstalkerem.*“ (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 27)
Tato informace vysvětluje, proč zde byli popsáni off-line stalkeri místo online kyberpronásledovatelů.

V nejčastějším případě se jedná o osoby, které nejsou schopny se smířit s koncem vztahu. Dále to jsou osamocení lidé toužící po partnerství. (Jdi do klubu, 2016, online)

Oběť

Obětí se dle Hulanové (2012, s. 80-81) může stát v podstatě každý člověk, který používá mobilní telefon nebo jiné moderní komunikační technologie. Z různých již proběhlých studií se však dá sestavit tato charakteristika obětí:

- 1) Nejčastějšími oběťmi se stávají ženy, ačkoliv muži jsou v online prostředí pronásledováni ženami více než v off-line prostředí.

- 2) Ohroženou skupinou jsou noví uživatelé internetu.
- 3) Velká část obětí je svobodná.
- 4) Nejčastěji obtěžování začne pomocí emailu, dále virtuální nástěnky na sociálních sítích sloužící pro vzkazy, chaty, webové stránky apod.
- 5) Téměř polovina obětí nezná identitu kyberstalkera, pokud ji zná, jde o bývalou důvěrnou osobu. Dále to je online známý, kolega z práce, kamarád, bývalá důvěrná online známost, spolužák, příbuzný.
- 6) Pronásledování se stupňuje a je velmi pravděpodobné, že se přesune i do off-line prostředí.
- 7) Děti jsou ohroženy ze strany svých vrstevníků.

Jiný přehled uvádí konkrétnější představení obětí, které souvisí s typologií agresorů:

- 1) *Bývalí partneři* – nejčastější obětí kyberstalkingu a stalkingu.
- 2) *Známi či přátelé stalkera* – může jít o odmítnutého nápadníka, našťvaného souseda či bývalého kamaráda, se kterým se oběť nepohodla.
- 3) *Lidé v profesním kontaktu* – např. pacient pronásledující svého lékaře.
- 4) *Spolupracovníci* – pachatelův motiv může být např. závist.
- 5) *Cizí lidé* – kyberstalker svou oběť zpočátku vůbec nezná.
- 6) *Celebrity* – díky médiím je velmi snadné oběť sledovat a získávat o ní informace.
- 7) *Někdo jiný* – může se stát, že se do role oběti dostane bývalý pronásledovatel, kterému se chce pomstít jeho oběť. (Jdi do klubu, 2016, online)

Čírtková (2008, s. 63) říká, že jelikož se od sebe kyberstalking a stalking příliš neliší, jsou velmi podobné charakteristiky obětí i pachatelů. V roli pachatele se nejčastěji ocitá muž a v roli oběti žena. I u kyberstalkingu je větší pravděpodobnost, že se pachatel s obětí znají z reálného života a měli spolu navázaný bližší nebo intimní vztah.

4 Kyberšikana, kyberstalking a legislativa

Legislativu k těmto jevům budeme hledat v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb.

4.1 Kyberšikana

Kyberšikana jako taková není trestným činem, protože v trestním zákoníku není tato skutková podstata definovaná. Jelikož ale víme, že je kyberšikana souborem různého závažného chování, můžeme v trestním zákoníku nalézt trestné činy, které se k ní vztahují.

§184 Pomluva

(1) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

§ 175 Vydírání

(1) Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,*
- b) spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami,*
- c) spáchá-li takový čin se zbraní,*
- d) způsobí-li takovým činem značnou škodu,*

e) spáchá-li takový čin na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo

f) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání teroristického trestného činu, trestného činu financování terorismu (§ 312d) nebo vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f), nebo

c) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

§ 353 Nebezpečné vyhrožování

(1) Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny,

b) vůči dítěti nebo těhotné ženě,

c) se zbraní,

d) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo

e) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona. (Zákon č. 40/2009, online)

4.2 Kyberstalking

Od 1. 1. 2010 vstoupil v účinnost nový trestný čin nebezpečné pronásledování neboli stalking, který lze uplatnit i na kyberstalking. Dále se s ním pojí i trestný čin nebezpečného vyhrožování (viz výše).

§ 354 Nebezpečné pronásledování

(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,

b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,

c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,

d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo

e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,

b) se zbraní, nebo

c) nejméně se dvěma osobami. (Zákon č. 40/2009, online)

5 Prevence pohybu v kyberprostoru

Jak jsem zmínila již v první kapitole, internet a obzvláště sociální sítě využívá velké množství mládeže, a proto by měli znát základní pravidla pohybu v kyberprostoru a vědět, jak se bránit. V ideálním případě by s nimi o těchto věcech měli pravidelně mluvit rodiče i učitelé ve škole.

Sociální sítě jsou ideálním prostředím pro seznamování z nejrůznějších důvodů. Někdo hledá partnera, jiný člověk pouze přítele, kterému se může svěřit. Všichni uživatelé mají jedno společné – kdykoliv se nevinné přátelství může „zvrtnout“ v kyberšikanu, kyberstalking nebo v jinou kybernetickou hrozbu. Aby byli uživatelé co nejvíce v bezpečí, měli by znát minimálně Desatero bezpečného internetu.

- 1) Nedávej nikomu k dispozici svou adresu ani telefonní číslo. Nevíš, kdo je ve skutečnosti za monitorem.
- 2) Neodesílej nikomu neznámému své fotografie, obzvláště ne intimní.
- 3) Svá přístupová hesla drž v tajnosti, neprozrazuj je ani blízkému kamarádovi.
- 4) Nikdy nereaguj na neslušné, hrubé nebo vulgární e-maily a zprávy.
- 5) Pokud si domluvíš schůzku na internetu, vždy o tom řekni někomu jinému.
- 6) Pokud uvidíš obrázek, video nebo email, který tě šokuje, odejdi z webové stránky.
- 7) Promluv si s dospělým člověkem, pokud tě internetové stránky uvedou do rozpaků nebo tě vyděsí.
- 8) Vyhni se virům. Neotvírej přílohu zprávy, pokud přišla z neznámé adresy.
- 9) Nevěř všemu, co na internetu zjistíš či vidíš.
- 10) Pokud se s někým nechceš bavit, nebav se s ním. (Seznam se bezpečně,

© 1996-2017, online)

Kožíšek a Písecký (2016, s. 17-18) uvádějí i pravidla pro bezpečné seznamování na internetu. Pokud se chceme sejit s novým známým z internetu, rozhodně tak nečiňme okamžitě. Pokud to osoba na druhé straně myslí dobře, jistě nějakou dobu počká. Schůzka by měla proběhnout ve dne a na veřejném místě, kde se vyskytuje co nejvíce lidí. Rozhodně by neměla proběhnout v uzavřeném prostoru (byť druhé osoby, auto apod.). Dobrým tipem pro bezpečné první rande je vzít s sebou kamaráda

či kamarádku. Pokud se vydá člověk sám, vždy by o tom měla vědět další osoba, včetně podrobností (místo, čas apod.). Než se rozhodneme k setkání s novým známým, není na škodu o něm zjistit na internetu co nejvíce informací. Při povídání s osobou bychom se měli vyptávat na nejrůznější podrobnosti (např. barva auta), pokud osoba na druhé straně bude podvodník, časem se do informací zamotá a prozradí se. Vždy bychom měli chtít více fotek a ne pouze jednu. Nejlépe si osobu prověříme při online videohovoru (vždy musí být v pořádku zvuk a obraz). Nesdělujme žádné osobní údaje. Schůzku podniknout vždy s čistou hlavou, nikdy ne s posílením alkoholu. Pokud se nám na setkání nebude líbit, vždy můžeme odejít.

5.1 Jak se bránit kyberšikaně a kyberstalkingu?

Kyberšikana

Martínek (2015, s. 179-180) ve své publikaci uvádí tato základní pravidla:

- 1) Ihned ukončit komunikaci.
- 2) Neodpovídat na žádné e-maily, vzkazy, SMS.
- 3) Nic nemazat – vše uchovávat jako důkazní materiál.
- 4) Celou věc oznámit, nejlépe na Policii ČR podat trestní oznámení na neznámého pachatele.
- 5) Pokusit se změnit si kyberidentitu – odhlásit se ze sociální sítě nebo si založit nový účet pod jiným jménem, založit si nový e-mail, změnit telefonní číslo.
- 6) Kontakty poskytnout pouze blízkým osobám, které znám a kterým věřím.

Kožíšek a Písecký (2016, s. 65) poskytují tyto rady jako obranu proti kyberšikaně:

- 1) Situaci řešit okamžitě.
- 2) Zkontaktovat technickou podporu služeb, kde se vyskytuje nevhodný obsah a žádat jeho smazání.
- 3) Vkládat do ignorací neznámé lidi, na zprávy nereagovat, nezvedat cizí telefonní čísla.
- 4) Zachovat klid a rovnováhu, v případě posměchu ukázat, že mi situace nevadí.
- 5) Svěřit se blízké osobě (kamarád, rodič, učitel) a požádat je o pomoc.

- 6) Při stupňujícím se jednání vytvořit zálohu útoků a oslovit specializovanou poradnu či Policii ČR.

Po přečtení všech rad můžeme shrnout, že nejdůležitější je okamžitě s agresorem ukončit komunikaci a začít situaci řešit. Útoky je dobré si zálohovat, abychom měli případný důkazní materiál. Rovněž je velmi důležité se někomu svěřit a začít situaci řešit.

Kyberstalking

První doporučený krok v obraně proti kyberstalkingu je, aby oběť pronásledovateli jasně oznámila, že jí nechce být nijak kontaktována a další kontakt přerušila, tzn. neodpovídat na zprávy od kyberstalkera, ale ani je nečíst. Oběť by měla o svém pronásledování říct svému okolí, především blízkým osobám. Pokud to okolnosti vyžadují, tak je nutné si založit nový email, telefonní číslo, nechat zablokovat účet na sociální síti a vytvořit si nový s jiným jménem a změnit všechna přístupová hesla. Nové kontakty sdělit pouze blízkým osobám, kterým může oběť maximálně důvěřovat. Ukládat důkazy o pronásledování, které oběť může použít při nahlášení trestného činu na Policii ČR. (Epravo.cz, 2013, online)

Možnosti obrany uvádí i Kožíšek a Písecký (2016, s. 99):

- 1) Jasně sdělit pronásledovateli, aby se svým jednáním přestal.
- 2) Změnit svoje návyky (například nechodit na sociální síť pravidelně každý den ve stejnou dobu).
- 3) Nereagovat na jeho zprávy, telefonáty apod.
- 4) Skrýt své osobní údaje, které jsou zveřejněné např. na sociální síti (nebo je změnit).
- 5) Pokud to jde, nechte zablokovat kyberstalkerovi telefonní číslo či příchozí zprávy.
- 6) Veškerou komunikaci a další věci archivujte.
- 7) Obrat' se na specializované organizace nebo Policii ČR.

U kyberstalkingu je tedy nejdůležitější, aby oběť pachateli jasně oznámila, že si dále nepřeje být kontaktována, a i přes jeho případné další nepříjemné zprávy na nic

neodpovídala. Pokud to bude nutné, tak je nejlepší změnit svou kyberidentitu a založit si nový email či účet na sociální síti. Opět by oběť měla shromažďovat veškeré zprávy jako důkazní materiál, který použije při případném nahlášení na Policii ČR.

5.2 Kde hledat pomoc?

Organizací či institucí, které poskytují pomoc před kyberzločinem, je mnoho. Zde jsou s krátkou charakteristikou a kontaktem uvedeny ty nejznámější.

Bílý kruh bezpečí poskytuje pomoc pro oběti a svědky trestných činů. Jejich pomoc je bezplatná, diskrétní a odborná. Poskytuje pomoc v oblasti právních informací, psychologického poradenství, sociálního poradenství. Kontakt: nonstop bezplatná linka 116 006. (Bílý kruh bezpečí, © 2009, online)

Linka bezpečí je zdarma pro děti, mladistvé a studující do 26 let. Pracovníci se snaží pomoci s jakýmkoliv trápením. Existují i další linky, například Linka pro rodiče, Linka vzkaz domů apod. Kontakt: nonstop bezplatná linka 116 111, pomoc@linkabezpeci.cz (Linka bezpečí, online)

Policie České republiky – telefonní číslo 158 nebo 112.

E-Bezpečí je projekt Univerzity Palackého v Olomouci. Kromě informací o kybernetických jevech pro rodiče, žáky i učitele, provozuje i internetovou poradnu, kterou lze nalézt zde: <https://poradna.e-bezpeci.cz/> (Poradna E-Bezpečí, © 2008-2015, online)

Pomoc online je poradenské centrum, které provozuje Národní centrum bezpečnějšího internetu. Zaměřuje se na zneužívání moderních komunikačních technologií a pomoc poskytuje dětem, mladistvým, dospělým i seniorům. Pro pomoc je potřeba využít stránky <http://onlinehelpline.cz/>, anebo pro dotazy email helpline@saferinternet.cz. (Pomoc online, © 2014, online)

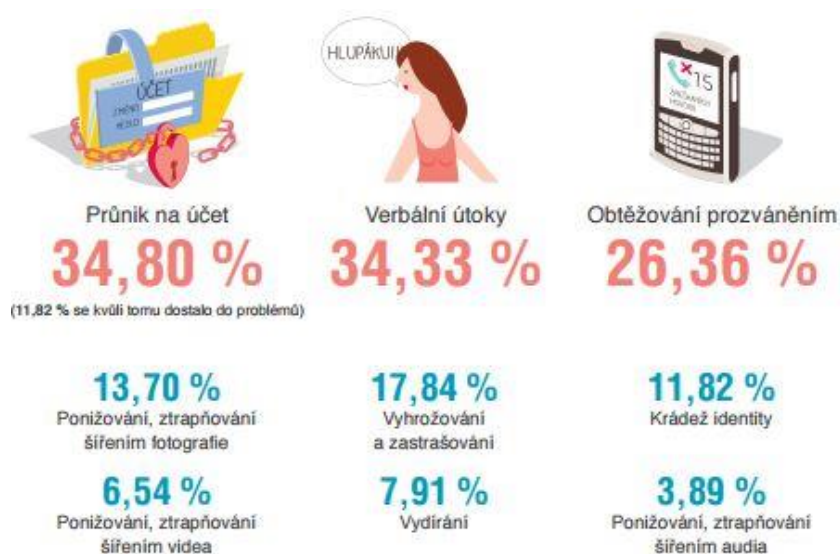
6 Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014

V roce 2014 provedla Univerzita Palackého v Olomouci Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu, na kterém dále spolupracovali Seznam.cz, Google, Nadace Vodafone Česká republika, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvo vnitra České republiky. (E-bezpečí, 2014, online)

Výzkumu se zúčastnilo 28 232 dětí, z toho 14 877 dětí v letech 11 – 14 let a 11 911 dětí v letech 15 – 17 let. Ve výzkumu mírně převažovaly dívky (cca 53 %). Šetření bylo prováděno pomocí elektronického dotazníku se 71 otázkami. Zaměřený byl na kyberšikanu, sexting, kybergrooming, sociální stě, osobní údaje a využívání webkamery. (E-bezpečí, 2014, online) Zde z výzkumu uvedu nejvíce téma kyberšikany a uveřejňování osobních údajů.

V rámci kyberšikany byl výzkum zaměřen na 9 forem útoku (verbální útoky, vydírání, obtěžování prozváněním, ztrapňování šířením videa, vyhrožování a zastrašování, průnik na účet, krádež identity, ztrapňování šířením audia, ztrapňování šířením fotografie). Výsledné zjištění bylo, že celkem 50,90 % dětí se setkala s některým z projevů kyberšikany (bez prozvánění 45,81 %). (E-bezpečí, 2014, online)

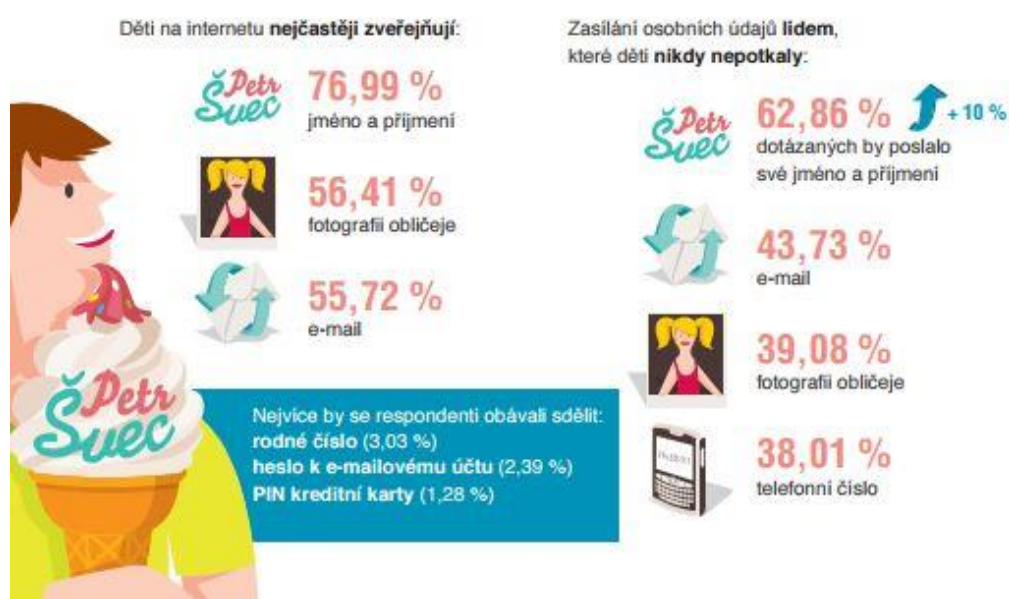
Toto jsou výsledná čísla u jednotlivých typů útoků (E-bezpečí, 2014, online):



Obrázek 2: Děti a kyberšikana

S kyberšikanou různého druhu má zkušenosti opravdu velké množství dětí. Pozitivní je, že zhruba stejné množství by se s problémy s kyberšikanou svěřilo (výzkum zkoumal svěřeni se rodičům či učitelům). Rodiče jsou na tom o něco lépe, v případě vydírání by se svěřilo 61,76 % dětí (učitelům pouze 44,93 %) a u vydírání nebo zastrašování 50,19 % dětí (učitelům 36,77 %). (E-bezpečí, 2014, online)

Zkušenosti s kyberšikanou by možná nebyly tak velké, kdyby o sobě děti na internetu neuveřejňovaly osobní údaje. Z výzkumu ohledně osobních údajů vyplývají tato čísla (E-bezpečí, 2014, online):



Obrázek 3: Děti a osobní údaje

Z celkového počtu dětí bylo 29,80 % na internetu požádáno známým (tj. člověkem, kterého v běžném životě nikdy nepotkaly) o zaslání fotografie svého obličeje a 54,67 % z nich této žádosti vyhovělo. Se zasíláním fotografií souvisí i téma sextingu – 7,81 % dětí (z toho 47 % chlapců a 53 % dívek) zveřejnilo na internetu svou „sexy“ fotku či video a 12,14 % (60 % chlapců, 40 % dívek) tento materiál někomu poslalo, ovšem 77,50 % toto jednání považuje za riskantní. (E-bezpečí, 2014, online)

7 Výzkumné šetření

Následující část bakalářské práce se zabývá výzkumným šetřením, jehož cílem je zjistit, kolik středoškolských studentů z Gymnázia a Střední odborné školy pedagogické v Nové Pace má zkušenosti s kyberstalkingem či kyberšikanou. V následujících podkapitolách je obsažen cíl práce, metodologie a výsledky výzkumného šetření.

7.1 Cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, kolik středoškolských studentů z Gymnázia a Střední odborné školy pedagogické v Nové Pace má zkušenosti s kyberstalkingem či kyberšikanou a dále zjistit, zda se studenti vystavují riziku těmto jevům.

Výzkumná část má za cíl potvrdit nebo nepotvrdit platnost hypotéz. Při vyhodnocování hypotéz budu vycházet z výsledků výzkumu, který byl realizovaný prostřednictvím nestandardizovaného anonymního dotazníku. Dotazník měl elektronickou podobu a k dispozici byl pouze pro středoškolské studenty na Gymnázium a Střední odborné škole pedagogické v Nové Pace.

Cíle bakalářské práce:

- Přinést ucelené informace týkající se problematiky kyberstalkingu a kyberšikany.
- Zjistit, kolik studentů na konkrétní střední škole má zkušenost s kyberstalkingem či kyberšikanou.
- Zjistit, zda se studenti vystavují riziku kyberšikany a kyberstalkingu.
- Potvrzení či nepotvrzení platnosti formulovaných hypotéz.

Stanovené hypotézy:

Hypotéza 1: *Maximálně třetina studentů si na internetu píše s neznámými lidmi.*

Hypotéza vychází z předpokladu, že studenti na středních školách by za sebou již měli mít preventivní programy před kybernetickými hrozbami. Zároveň u věkového rozpětí 16 – 19 let předpokládám, že minimálně starší studenti jsou více opatrní, než studenti mladší. (Hypotézu ověří dotazníková položka č. 8.)

Hypotéza 2: *Maximálně třetina studentů si někdy domluvila schůzku s neznámým člověkem.*

Hypotéza vychází ze stejného předpokladu jako hypotéza 1. Předpoklad tedy je, že studenti středních škol již prošli preventivním programem před kybernetickými hrozbami. Zároveň u věkového rozpětí 16 – 19 let předpokládám, že budou studenti rozumnější a opatrnější než mladší žáci. (Hypotézu ověří dotazníková položka č. 9.)

Hypotéza 3: *Více jak polovina studentů zveřejňuje na internetu své soukromé fotografie.*

V současné online době je velkým problémem uveřejňování soukromých fotografií, které mohou být zneužity a fotografie si poté žije nekontrolovatelně svůj vlastní život. Hypotéza vychází z předpokladu, že na sociálních sítích uveřejňuje fotografie v podstatě každý druhý člověk. (Hypotézu ověří dotazníková položka č. 6)

Hypotéza 4: *Více jak polovina studentů má zkušenost s tím, že někdo bez jejich souhlasu zveřejnil jejich fotografii či video.*

Hypotéza vychází z předpokladu, že ač může být uživatel sociální sítě opatrný a zveřejňování soukromých fotografií považuje za riskantní, nemůže se ubránit tomu, že bez jeho souhlasu zveřejní fotografii či video někdo jiný. (Hypotézu ověří dotazníková položka č. 10.)

Hypotéza 5: *Studenti se s problematikou kyberstalkingu a kyberšikany nejčastěji setkávají na internetu.*

Hypotéza vychází z předpokladu, že jelikož studenti žijí téměř neustále online (žijí v době, kdy se mobilní operátoři snaží každému prodat co nejvíce dat to chytrých

zařízení), je nejpravděpodobnější, že se s těmito jevy setkají právě na internetu. (Hypotézu ověří dotazníkové položky č. 18, 26)

Hypotéza 6: *Více jak 70 % studentů považuje prevenci před kybernetickými hrozbami na středních školách za dostatečnou.*

Hypotéza vychází z předpokladu, že jelikož je dnešní doba hodně zaměřena na prevenci v nejrůznějších oblastech a zároveň existuje i velké množství organizací, které prevenci poskytují (v případě prevence proti kyberšikaně a kyberstalkingu vznikají i preventivní programy se známými osobnostmi, aby to studenty více nadchlo), měla by většina studentů (mnou stanovených na více jak 70 %) považovat prevenci za dostatečnou. (Hypotézu ověří dotazníková položka č. 35)

7.2 Metodologie

Pro výzkumné šetření této bakalářské práce byla použita metoda nestandardizovaného anonymního dotazníku. Gavora (2000, s. 99-105) mluví o dotazníku jako o metodě, která je vhodná pro získání velkého množství údajů, aniž by byla k šetření potřeba velká časová investice. Otázky (jednotlivé položky dotazníku) rozděluje podle stupně otevřenosti na otevřené, polouzavřené a uzavřené. V otevřených otázkách respondent může vyjádřit vlastní názor vlastními slovy, kdežto v uzavřených otázkách si musí vybrat z nabízené odpovědi. Polouzavřené otázky jsou kombinací výše uvedených otázek.

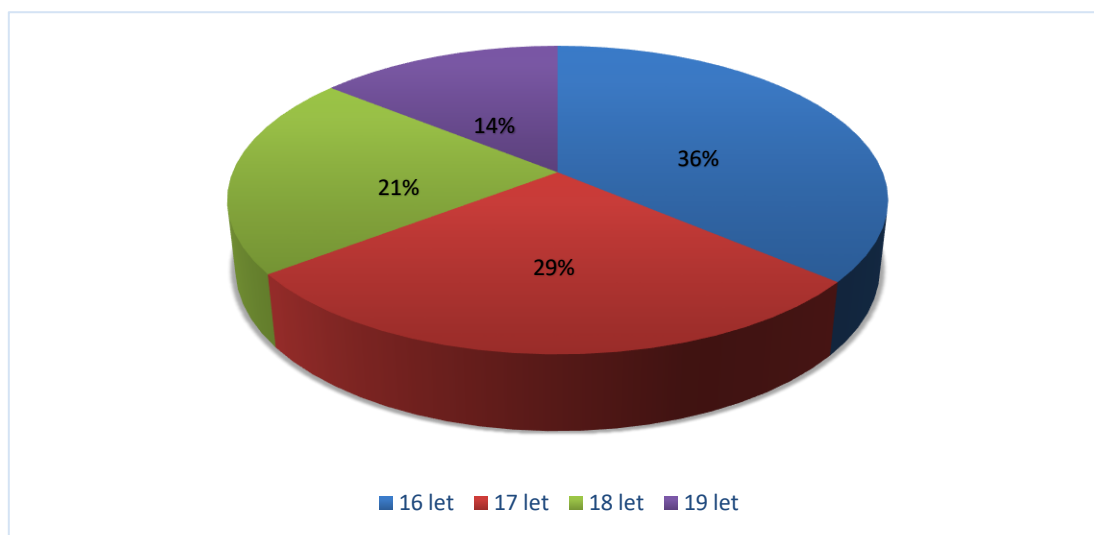
Dotazník (viz Příloha č. 1) vytvořený pro výzkumné šetření obsahuje otázky uzavřené a polouzavřené. Obsahuje 23 položek, které jsou uzavřené. V souvislosti se zjištěním osobní zkušenosti s kyberstalkingem či kyberšikanou se respondentovi zobrazovaly další rozvětvené otázky v maximálním počtu 6 otázek u každého jevu. Z těchto otázek u každého jevu byly 3 otázky polouzavřené. Celkově se tak počet otázek pro jednoho respondenta mohl vyšplhat na číslo 35.

Dotazník v prvních třech otázkách respondenta z části identifikuje (pohlaví, věk, typ střední školy). Následující otázky jsou zaměřené na zjištění rizikového chování na internetu, povědomí studentů o kyberstalkingu a kyberšikaně a v neposlední řadě na zjištění informací o případné osobní zkušenosti.

Výzkumné šetření probíhalo od 12. 3. 2017 do 24. 3. 2017. Dotazník byl mezi studenty rozšířen elektronicky po předchozí domluvě s jejich učiteli Informační a výpočetní techniky, kdy dotazník museli povinně vyplnit o vyučovací hodině.

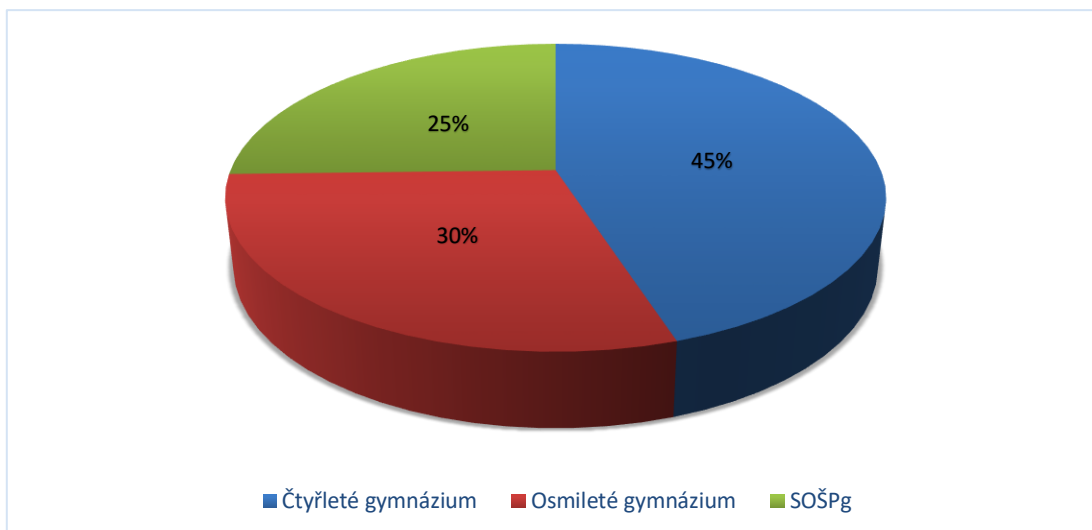
7.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Celkem dotazník vyplnilo 240 studentů, z nichž bylo 173 žen a 67 mužů. Nepoměr mezi dívkami a chlapci je způsobený vyplňováním dotazníku na Střední odborné škole pedagogické, kde jsou ve třídě mnohdy pouze dívky. Věkové zastoupení bylo různé, nejvíce bylo respondentům 16 let (36 %), dále 17 let (29 %), 18 let (21 %) a 19 let (14 %)



Graf 1: Uvedte Váš věk

Další otázka byla zaměřená na typ studia. Na výběr bylo ze tří možností, jelikož jiní studenti se k dotazníku nedostali. Čtyřleté gymnázium studuje celkem 108 respondentů (45 %), Osmileté gymnázium 71 respondentů (30 %) a Střední odbornou školu pedagogickou (dále jen SOŠPg) 61 respondentů (25 %). Nižší počet respondentů ze SOŠPg je pravděpodobně ovlivněný tím, že některé třídy již nemají v rozvrhu předmět Informační a komunikační technologie.



Graf 2: Co studujete?

7.4 Vyhodnocení výzkumného šetření

Pro přehlednost byly výsledky výzkumného šetření dány do grafů nebo tabulek. Každý respondent zodpověděl na všechny otázky, které se mu nabídkly.

Otázka č. 4 se respondentů ptala, zda mají profil na nějaké sociální síti. Naprostá většina odpověděla kladně, což bylo 234 studentů (97,5 %), pouhých 6 studentů uvedlo, že profil na sociální síti nemá (2,5 %).

Studenti s profilem na sociální síti	234	97,5 %
Studenti bez profilu na sociální síti	6	2,5 %

Tabulka 1: Máte profil na některé ze sociálních sítí? (Facebook, Twitter, Lidé...)

Otázka č. 5 se respondentů ptala na jejich přátele na sociální síti. Celkem 142 (59 %) studentů uvedlo, že mají v přátelích i „přátele“, které moc nebo vůbec neznají. Zbýlých 98 (41 %) studentů na otázku odpovědělo ne.

Studenti s neznámými přáteli	142	59 %
Studenti se známými přáteli	98	41 %

Tabulka 2: Máte v přátelích i "přátele", které moc neznáte nebo vůbec neznáte?

V otázce č. 6 studenti odpovídali na otázku, zda zveřejňují na sociálních sítích své soukromé fotografie. Počet je téměř shodný jako u předchozí otázky. Kladně zodpovědělo 143 (60 %) studentů, negativně 97 (40 %) studentů.

Studenti zveřejňující soukromé fotografie	143	60 %
Studenti nezveřejňující soukromé fotografie	97	40 %

Tabulka 3: Zveřejňujete na sociálních sítích své soukromé fotografie?

Další tabulka znázorňuje odpovědi studentů na otázku, zda na internetu zveřejňují své osobní údaje. Celkem 174 (72,5 %) studentů uvedlo odpověď ne, 66 (27,5 %) studentů zodpovědělo na otázku ano.

Studenti zveřejňující osobní údaje	66	27,5 %
Studenti nezveřejňující osobní údaje	174	72,5 %

Tabulka 4: Zveřejňujete kdekoli na internetu své osobní údaje (inzeráty, sociální sítě...)?

Položka č. 8 se zabývala tím, zda si respondent na internetu píše s někým, koho nezná. Kladnou zkušenost uvedlo 47 (20 %) dotazovaných. Negativně zodpovědělo 193 (80 %) dotazovaných.

Studenti, kteří si píšou s neznámými lidmi	47	20 %
Studenti, kteří si nepíšou s neznámými lidmi	193	80 %

Tabulka 5: Píšete si na internetu s někým, koho neznáte?

Následující otázka č. 9 se respondentů ptala, zda si někdy domluvili schůzku s někým, koho předtím nikdy neviděli. Negativně zodpovědělo 188 (78 %) studentů, kladnou zkušenost má 52 (22 %) studentů.

Studenti, kteří si domluvili schůzku	52	22 %
Studenti, kteří si schůzku nedomluvili	188	78 %

Tabulka 6: Domluvil/a jste si někdy schůzku s někým, koho jste předtím neviděl/a?

V otázce č. 10 byli studenti tázáni, zda se ve svém životě setkali s tím, že někdo zveřejnil fotografii či video, na které by se vyskytovali bez předchozího souhlasu. Celkem 139 (58 %) studentů odpovědělo, že s tímto má zkušenost. Zbylým 101 (42 %) studentům se toto nestalo.

Studenti s uveřejněnou fotografií	139	58 %
Studenti bez uveřejněné fotografie	101	42 %

Tabulka 7: Zveřejnil někdy někdo na internetu fotografii či video, na kterém jste se vyskytoval/a, bez vašeho předchozího souhlasu?

Další tabulka ukazuje zkušenost s tím, zda o sobě student někdy na internetu našel nepravdivé informace. Převažuje odpověď ne, kterou zvolilo 201 (84 %) studentů. Zbylých 39 (16 %) studentů má zkušenost s tím, že o sobě na internetu zjistili lživé informace.

Studenti, kteří o sobě našli nepravdivé informace	39	16 %
Studenti, kteří o sobě nenašli nepravdivé informace	201	84 %

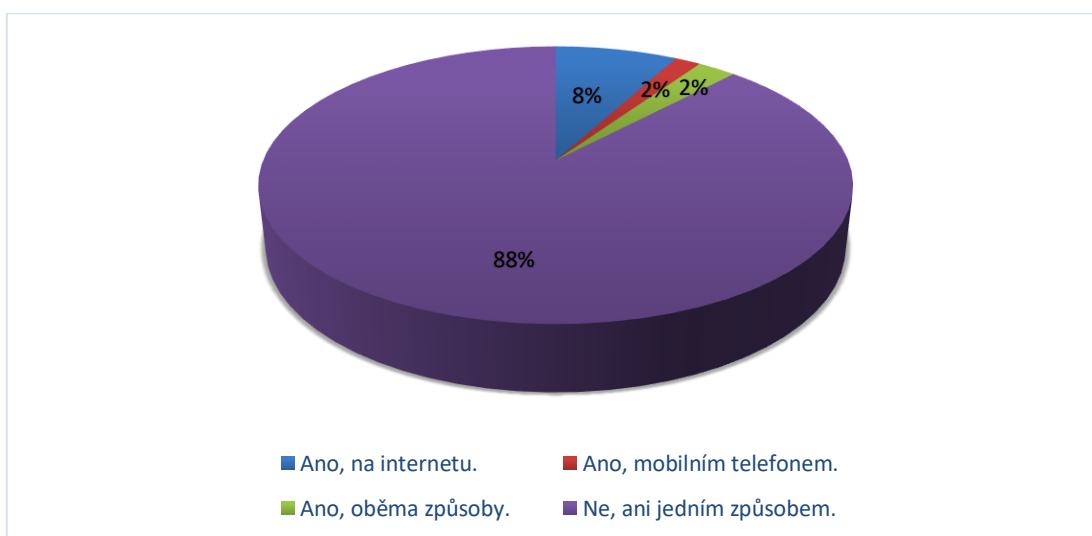
Tabulka 8: Stalo se Vám někdy, že jste na internetu o sobě našel/našla nepravdivé informace?

Otázka č. 12 se ptá, zda se studentovi někdy stalo, že se mu někdo naboural do osobního emailu, účtu na sociální síti apod. Odpověď ano vybralo 53 (22 %) studentů, odpověď ne zvolilo 187 (78 %) studentů.

Studenti, kterým se někdo naboural do internetového soukromí	53	22 %
Studenti, u kterých nedošlo k nabourání do soukromí	187	78 %

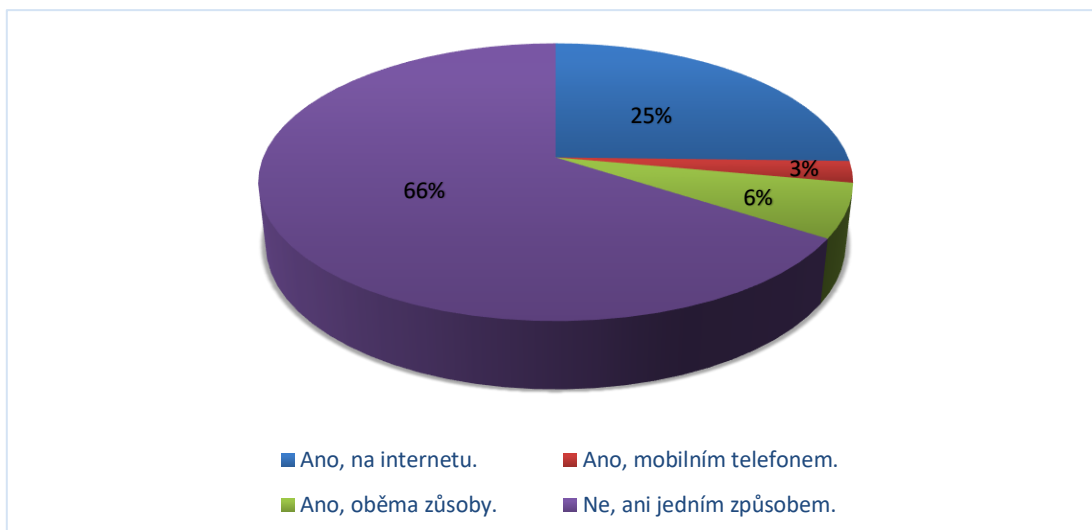
Tabulka 9: Naboural se Vám někdy někdo do Vašeho osobního emailu, účtu na sociální síti apod.?

Následující otázka zjišťovala, zda má respondent zkušenost s tím, že ho někdy někdo vydíral, vyhrožoval mu nebo ho zastrašoval pomocí internetu nebo mobilního telefonu. Převažuje odpověď, že se respondent nesetkal ani s jednou možností, což je celkem 211 (88 %). S vydíráním, vyhrožováním nebo zastrašováním prostřednictvím internetu se setkalo 19 (8 %) studentů, s oběma způsoby (přes internet i přes mobilní telefon) má zkušenost 6 (2 %) studentů a zkušenost přes mobilní telefon mají 4 (2 %) dotazovaní.



Graf 3: Vydíral, vyhrožoval nebo zastrašoval Vás někdy někdo prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?

V položce č. 14 studenti odpovídali na dotaz, zda jim někdy někdo nadával, urážel, ponižoval či je zesměšňoval prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu. Odpověď „ne, ani jedním způsobem“ zvolilo 158 (66 %) studentů. Na internetu se s tímto setkalo 61 (25 %) studentů, oběma způsoby se toto jednání dotklo 15 (6 %) studentů a přes mobilní telefon má zkušenost 6 (3 %) dotazovaných.



Graf 4: *Urážel, nadával, ponižoval nebo zesměšňoval Vás někdy někdo prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?*

Otázka č. 15 je zaměřená na chování studenta na internetu vůči ostatním. Táže se ho, zda někdy zveřejnil fotografii či video, na kterém byla zveřejněna osoba, která k tomu nedala souhlas. Celkem 168 (70 %) tázaných uvedlo, že nic takového nezveřejnili a 72 (30 %) uvedlo, že ano.

Studenti, kteří zveřejnili fotografii/video bez souhlasu	72	30 %
Studenti, kteří nezveřejnili fotografii/video bez souhlasu	168	70 %

Tabulka 10: *Zveřejnila jste někdy fotografii nebo video s osobou, která k tomu nedala souhlas?*

Otázka č. 16 je rovněž zaměřená na chování tázaného na internetu. Ptá se ho, zda někdy někomu psal delší dobu urážlivé zprávy. Kladně odpovědělo 20 (8 %) studentů, negativně 220 (92 %) studentů.

Studenti, kteří psali urážlivé zprávy	20	8 %
Studenti, kteří nepsalí urážlivé zprávy	220	92 %

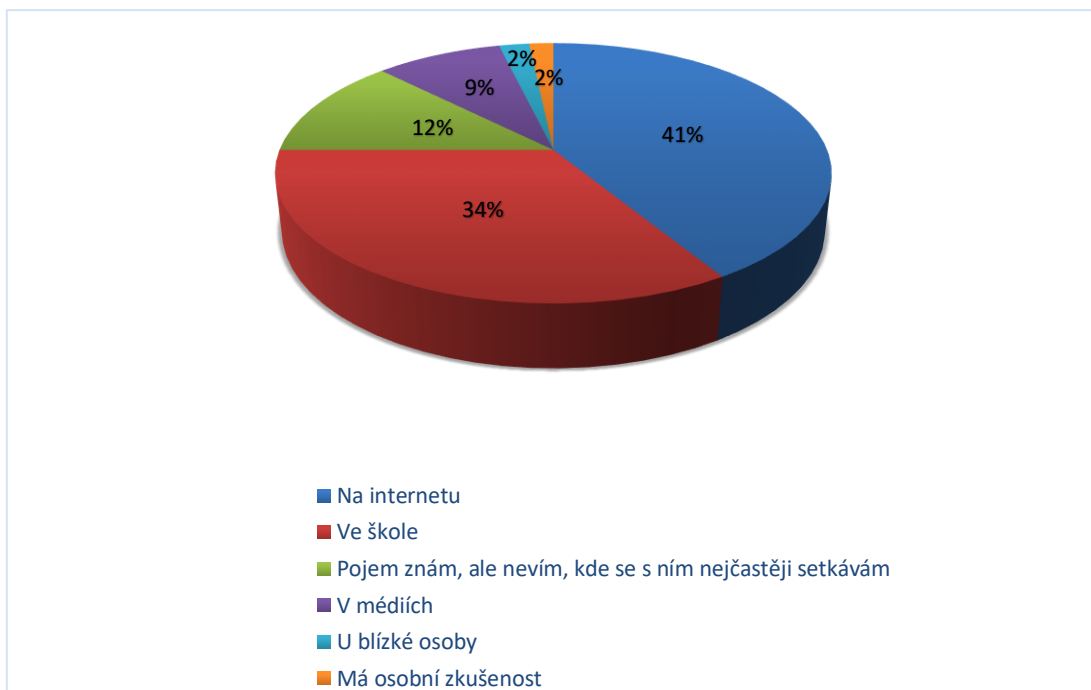
Tabulka 11: *Psal/a jste někdy někomu delší dobu urážlivé zprávy?*

Otázkou č. 17 přechází dotazník ke konkrétnímu jevu – ke kyberšikaně. Tato otázka pouze zjišťuje, zda studenti vědí, co pojem kyberšikana znamená. Pouze 4 (2 %) studenti tento pojem neznali, zbylým 236 (98 %) byl jev známý.

Studenti, kteří znají pojem kyberšikana	236	98 %
Studenti, kteří neznají pojem kyberšikana	4	2 %

Tabulka 12: Víte, co znamená pojem kyberšikana?

Další otázka studentovi nejprve vysvětlí, co pojem kyberšikana znamená a poté se ho ptá, kde se s ním nejčastěji setkává. Student má na výběr z 6 možností, přičemž při zvolení poslední odpovědi „má osobní zkušenost“, se studentovi zobrazí doplňující otázky. V dotazníku převládá odpověď na internetu, kterou zvolilo 99 (41 %) studentů, následuje odpověď ve škole, kterou vybralo 81 (34 %) studentů. Celkem 30 (12 %) studentů uvedlo, že pojem kyberšikana zná, ale neví, kde se s ním nejčastěji setkává. V médiích se s tématem kyberšikany setkává 21 (9 %) dotazovaných. Předposlední odpověď zvolilo 5 (2 %) studentů, kteří se s tímto jevem setkává u nějaké své blízké osoby a celkem 4 (2 %) studenti zvolili svou vlastní zkušenost.



Graf 5: Kyberšikana je specifický druh šikany, kdy pachatel využívá moderní komunikační technologie s cílem oběti ublížit, zlostudit ji apod. Kde se s tímto jevem setkáváte nejčastěji?

Následujících šest otázek s čísly 19 – 24 se postupně odkrývaly pouze studentům, kteří zvolili možnost „má osobní zkušenost“. Tabulka č. 13 ukazuje výsledky výzkumného šetření u rozvětvených otázek. Polouzavřené otázky k vlastní odpovědi využily dvě studentky (text psaný kurzívou). Z výsledků lze jasně určitě pouze to, že s kyberšikanou z celkového počtu 240 respondentů, mají zkušenosti pouze dívky.

V návaznosti na předchozí otázky se ke studentkám vztahují tyto skutečnosti (v závorkách jsou pro přehlednost uvedeny čísla studentek, která lze najít v tabulce v prvním řádku):

- Všechny čtyři studentky účet na sociální síti.
- Tři z nich měly v přátelích ne příliš známé osoby (1, 3, 4).
- Tři z nich zveřejňují soukromé fotografie (2, 3, 4).
- Pouze jedna z nich zveřejňuje osobní údaje (3).
- Dvě z nich si píší s neznámým člověkem (2, 3).
- Dvě z nich si domluvily schůzky s neznámým člověkem (2, 4).
- Dvě studentky někdo vyhrožoval, vydíral je nebo je zastrašoval prostřednictvím internetu a mobilního telefonu (2, 3).

- Tři studentky někdo urážel, nadával jim, ponižoval nebo zesměšňoval je. Dvě z nich mají tuto zkušenost na internetu (2, 4) a jedna skrz internet a mobilní telefon (3).
- Dvě z nich zveřejnily fotografii/video s jinou osobou, která k tomu nedala souhlas (2, 3).
- Ani jedna nikdy nikomu nepsala delší dobu urážlivé zprávy.
- Studentka č. 1 nevěděla, co znamená pojem kyberšikana.

Student	1. Žena, 17 let	2. Žena, 18 let	3. Žena, 17 let	4. Žena, 19 let
Typ studia	Čtyřleté gymnázium	Čtyřleté gymnázium	SOŠPg	Osmileté gymnázium
Víte, kdo vás kyberšikanoval?	Ne	Ne	Ano	Ano
Kdo to byl?	---	---	Spolužák	<i>„Bývalá spolužačka ze základní školy, když jsem ještě studovala na základní škole.“</i>
Jak dlouho kyberšikana trvala?	Do 1 měsíce	1 – 3 měsíce	Do 1 měsíce	1 – 3 měsíce
Kde nebo prostřednictvím čeho probíhala?	Mobilní telefon	Internet – sociální síť	Internet – sociální síť	Internet – sociální síť
Svěřil/a jste se někomu?	Ne	Ano	Ano	Ano
Kdo to byl?	---	<i>„Kamarádi, rodiče, učitelka, sourozenec.“</i>	Rodič	Učitel/ka

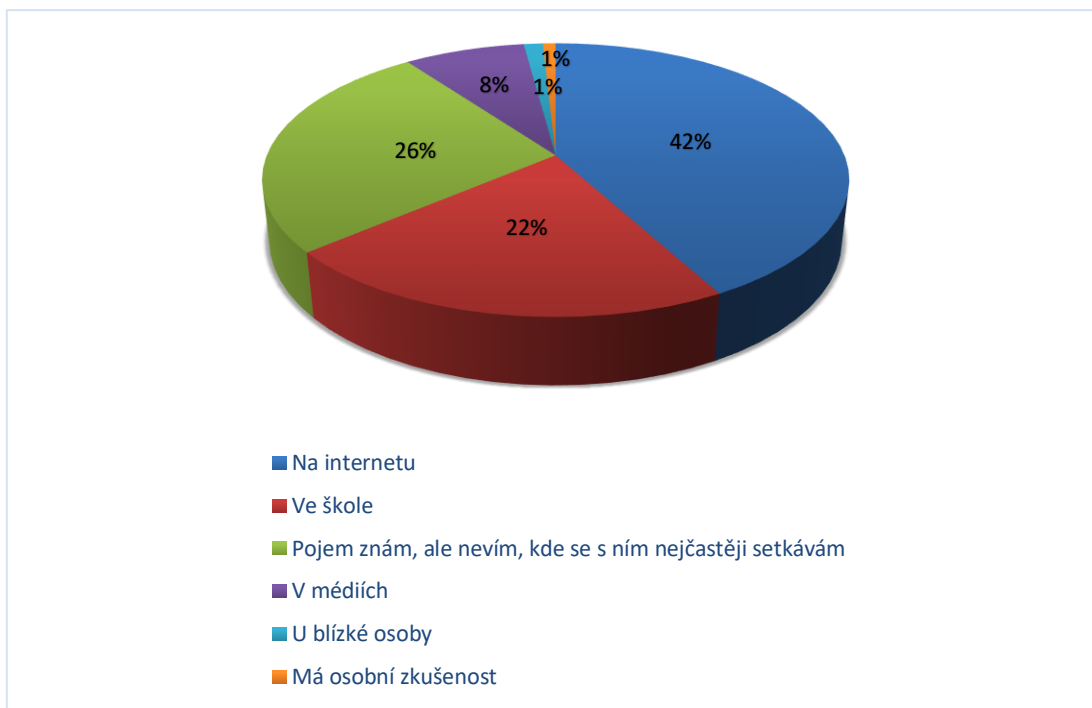
Tabulka 13: Souhrn otázek č.19-24.

Otázka č. 25 přechází k dalšímu jevu – ke kyberstalkingu. Tato otázka pouze zjišťuje, zda studenti vědí, co pojem kyberstalking znamená. Celkem 220 (92 %) studentů tento pojem znalo a pro 20 (8 %) byl tento pojem neznámý.

Studenti, kteří znají pojem kyberstalking	220	92 %
Studenti, kteří neznají pojem kyberstalking	20	8 %

Tabulka 14: Víte, co znamená pojem kyberstalking?

Další otázka studentovi nejprve vysvětlí, co znamená pojem kyberstalking a poté se ho ptá, kde se s ním nejčastěji setkává. Student má na výběr z 6 možností, přičemž při zvolení poslední odpovědi „má osobní zkušenost“, se studentovi zobrazí doplňující otázka. V dotazníku převládá odpověď na internetu, kterou zvolilo 101 (42 %) studentů, následuje odpověď, že student pojem zná, ale neví, kde se s ním nejčastěji setkává, tuto odpověď zvolilo 63 (26 %) studentů. Celkem 52 (22 %) studentů uvedlo, že se s pojmem nejčastěji setkávají ve škole. V médiích se s tématem kyberstalkingu setkává 19 (8 %) dotazovaných. Předposlední odpověď zvolili 3 (1 %) studenti, kteří se s tímto jevem setkává u nějaké své blízké osoby a celkem 2 (1 %) studenti zvolili svou vlastní zkušenost.



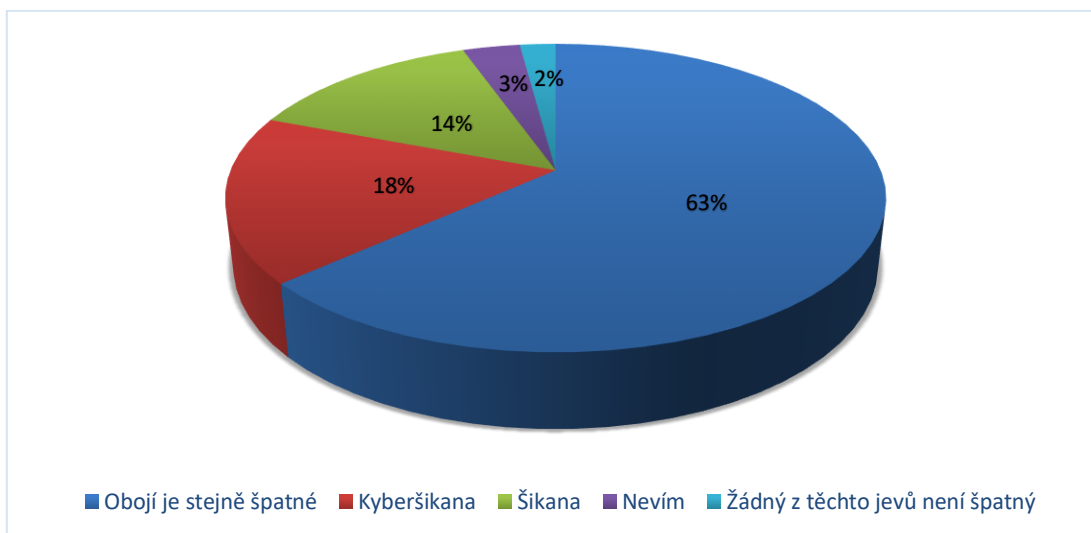
Graf 6: Kyberstalking je zvláštní forma stalkingu, kdy pachatel používá k pronásledování oběti moderní komunikační technologie. Kde se s tímto jevem setkáváte nejčastěji?

Následujících šest otázek s čísly 27 – 32 se postupně odkrývaly pouze studentům, kteří zvolili možnost „má osobní zkušenost“. Tabulka č. 15 ukazuje výsledky výzkumného šetření u rozvětvených otázek. Polouzavřené otázky k vlastní odpovědi nevyužila ani jedna studentka. Z výsledků lze jasně určit pouze to, že s kyberstalkingem z celkového počtu 240 respondentů, mají zkušenosti pouze dívky (obě ze čtyřletého gymnázia), ani jedna z nich neví, kdo ji kyberstalkoval a zároveň obě tyto dívky mají zkušenost i s kyberšikanou (jedná se o dívky číslo 1 a 2). Jelikož se jedná o stejné dívky jako u kyberšikan, nebudu zde uvádět skutečnosti vyplývající z předchozích otázek (tyto skutečnosti viz výše).

Student	1. Žena, 17 let	2. Žena, 18 let
Typ studia	Čtyřleté gymnázium	Čtyřleté gymnázium
Víte, kdo vás kyberstalkoval?	Ne	Ne
Kdo to byl?	---	---
Jak dlouho kyberstalking trval?	Více než 1 rok	Do 1 měsíce
Kde nebo prostřednictvím čeho probíhal?	Internet - chatovací místnosti	Internet - sociální sítě
Svěřil/a jste se někomu?	Ne	Ano
Kdo to byl?	---	Rodič

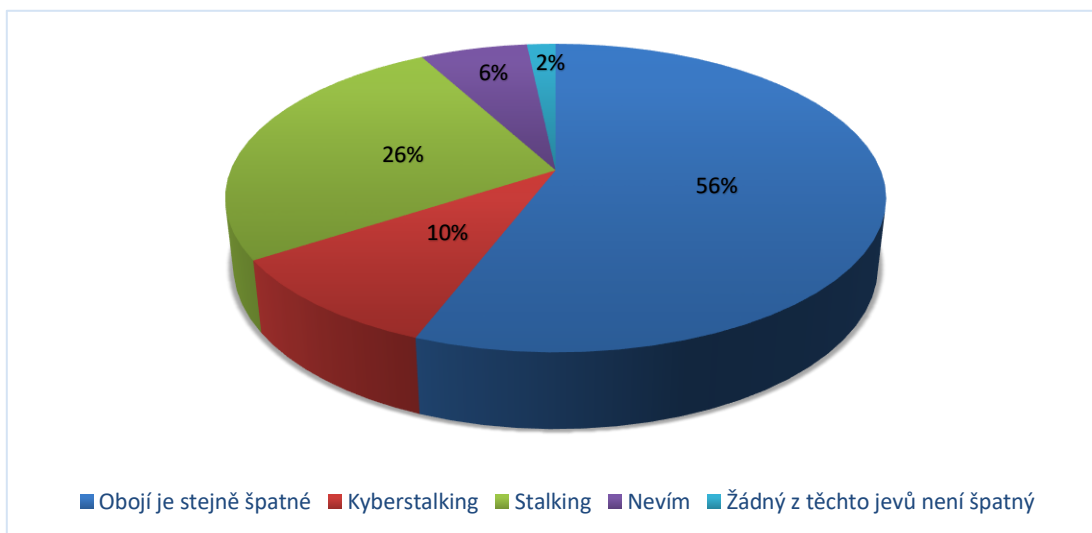
Tabulka 15: Souhrn otázek č. 27-32

Otázka č. 33 se studentů ptala na názor, co považují za horší jev – zda kyberšikanu či šikanu. Celkem 152 (63 %) studentů považuje oba jevy za stejně špatné. Kyberšikanu za horší jev považuje 42 (18 %) studentů, šikanu 33 (14 %) studentů. Dalších 8 (3 %) dotazovaných nevědělo, který z jevů je horší a 5 (2 %) studentů ani jeden z jevů nepovažuje za špatný.



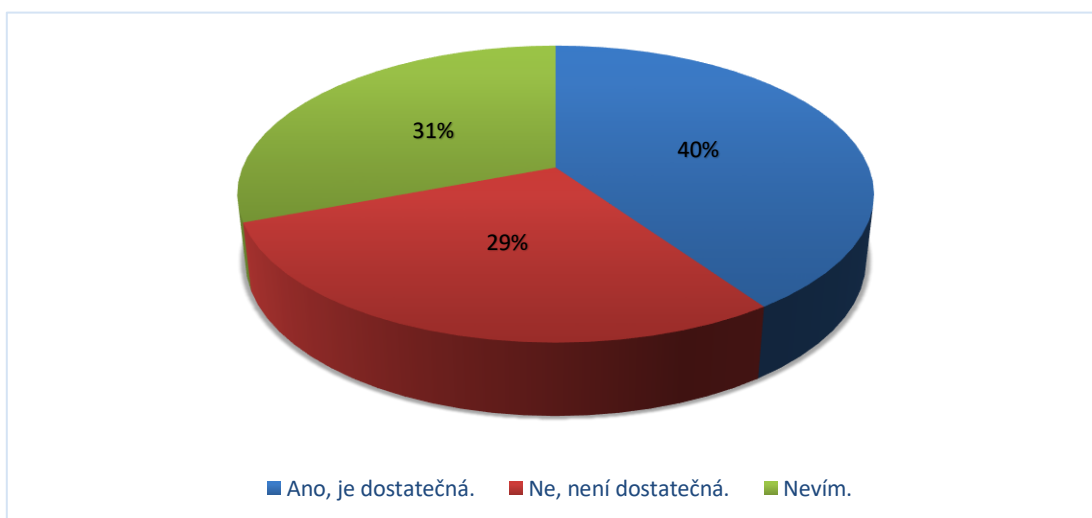
Graf 7: Co je podle Vás horší: kyberšikana nebo šikana?

V položce č. 34 studenti odpovídali na otázku, zda je podle nich horší kyberstalking nebo stalking. Celkem 134 (56 %) studentů považuje oba jevy za stejně špatné. Stalking jako horší jev vidí 63 (26 %) dotazovaných, kyberstalking považuje za horší jev 24 (10 %) studentů. Odpověď „nevím“ zvolilo 15 (6 %) studentů a 4 (2 %) studentů nepovažuje žádný z těchto jevů za špatný.



Graf 8: Co je podle Vás horší: kyberstalking nebo stalking?

Poslední otázka č. 35 se studentů ptala na názor, zda si myslí, že na středních školách probíhá dostatečná prevence před kybernetickými hrozbami. Za dostatečnou ji považuje 97 (40 %) studentů, 74 (31 %) studentů neví, zda je prevence dostatečná a celkem 69 (29 %) dotazovaných prevenci považuje za nedostatečnou.



Graf 9: Myslíte si, že na středních školách probíhá dostatečná prevence ohledně tohoto tématu a dalších kybernetických hrozeb?

7.5 Ověření hypotéz

Hypotéza 1: *Maximálně třetina studentů si na internetu píše s neznámými lidmi.*

Platnost hypotézy 1 byla potvrzena na základě otázky č. 8 znázorněné *Tabulkou 5: Píšete si na internetu s někým, koho neznáte?* Jelikož 47 (20 %) respondentů uvedlo, že si píše s neznámými lidmi, je platnost hypotézy potvrzena.

Výsledek považuji za příznivý, jelikož si s neznámými lidmi nepíše ani celá pětina studentů. Pro srovnání lze uvést elektronický výzkum od Markéty Markové, která provedla výzkumné šetření v období 26. 02. 2015-12. 03. 2015 s názvem Sociální sítě-pro žáky středních škol. Počet respondentů byl 245, což téměř odpovídá počtu respondentů ve výzkumu provedeném mnou. Ve výzkumném šetření Markové bylo zjištěno, že na sociální sítích komunikuje s neznámými (novými) lidmi 39 (18 %) studentů. Ač výsledek z mého výzkumného šetření považuji za pozitivní, ve srovnání s výsledkem z výzkumného šetření z roku 2015 došlo k mírnému nárůstu neopatrnosti u studentů. Dále uvádím srovnání k položce č. 5, která je znázorněná *Tabulkou 2: Máte v přátelích i „přátele“, které moc neznáte nebo vůbec neznáte?* Kdy 142 (59 %) studentů odpovědělo kladně. Tato otázka může následovně souviset s faktem, zda si studenti píše s neznámými lidmi. Ve výzkumném šetření od Markové byl zjištěn fakt, že celkem 111 (52 %) respondentů nezná všechny své přátele z reálného života. V tomto případě oproti roku 2015 došlo k nárůstu rizikového chování u studentů. (Vyplňto.cz, 2015, online)

Hypotéza 2: *Maximálně třetina studentů si někdy domluvila schůzku s neznámým člověkem.*

Platnost hypotézy 2 potvrzuje položka č. 9 znázorněná *Tabulkou 6: Domluvil/a jste si někdy schůzku s někým, koho jste předtím neviděla?* Kdy 52 (22 %) studentů uvedlo, že si schůzku domluvili.

Výsledek této hypotézy považuji za velmi příznivý, jelikož si schůzku nedomluvila ani celá čtvrtina studentů. Pro srovnání je rovněž možné použít výsledek z výzkumného šetření od Markové. Marková v roce 2015 zjistila, že se celkem 101

(47 %) respondentů setkala osobně s člověkem, se kterým se seznámili na sociální síti, což je téměř o polovinu horší výsledek než v roce 2017. (Vyplňto.cz, 2015, online)

Hypotéza 3: *Více jak polovina studentů zveřejňuje na internetu své soukromé fotografie.*

Platnost hypotézy 3 byla potvrzena. Dokládá to položka č. 6 znázorněná *Tabulkou 3: Zveřejňujete na sociálních sítích své soukromé fotografie?* V otázce odpovědělo kladně 143 (60 %) studentů, negativně 97 (40 %) studentů

Výsledek platnosti hypotézy lze opět srovnat s výsledkem z výzkumného šetření od Markové. Zjistila, že celkem 164 (76 %) respondentů zveřejňuje na sociálních sítích své fotografie či videa. Oproti roku 2015 tedy došlo k mírnému zlepšení, co se týče zveřejňování a následného možného rizika zneužití soukromých fotografií. (Vyplňto.cz, 2015, online)

Hypotéza 4: *Více jak polovina studentů má zkušenost s tím, že někdo bez jejich souhlasu zveřejnil jejich fotografii či video.*

Platnost hypotézy 4 byla potvrzena. Dokládá to položka č. 10, kterou znázorňuje *Tabulka 7: Zveřejnil někdy někdo na internetu fotografii či video, na kterém jste se vykytoval/a, bez vašeho předchozího souhlasu?* S otázkou souhlasilo 139 (58 %) studentů, zbylých 101 (42 %) nesouhlasilo.

Výsledek lze nepřímě srovnat s výsledkem z výzkumného šetření, které provedla Marková. Celkem 108 (50 %) studentů uvedlo, že na sociálních sítích uveřejňují fotografie či videa dalších lidí. Nejedná se tedy o stejně položenou otázku, ale dá se předpokládat, že rozhodně ne všechny fotografie či videa byla zveřejněny po předchozí domluvě. Jde tedy v podstatě o protistranu k mnou položené otázce, kde je ovšem výsledek horší o 31 kladných odpovědí. (Vyplňto.cz, 2015, online)

Hypotéza 5: *Studenti se s problematikou kyberstalkingu a kyberšikany nejčastěji setkávají na internetu.*

Platnost hypotéza 3 byla potvrzena. Prokazuje to položka č. 18, která je zobrazená v *Grafu 5*, který je zaměřený na to, kde se student nejčastěji setkává s jevem kyberšikany. Celkem 99 (41 %) studentů zvolilo možnost na internetu. Mezi další následné odpovědi patřilo „ve škole“ – 81 (34 %) studentů, „pojmem znám, ale nevím, kde se s ním setkávám nejčastěji“ – 30 (12 %) studentů, „v médiích“ – 21 (9 %) studentů, „u blízké osoby“ – 5 (2 %) studentů a poslední možnost „má osobní zkušenost“ zvolili 4 (2 %) studenti.

Nejčastější setkávání s jevem kyberstalkingu zachycuje otázka č. 26 zachycená v *Grafu 6*. Opět převládla odpověď na internetu - 101 (42 %) respondentů a znovu to potvrzuje hypotézu 3. Mezi další následné odpovědi patřilo „pojmem znám, ale nevím, kde se s ním setkávám nejčastěji“, kterou zvolilo 63 (26 %) studentů. Odpověď „ve škole“ vybralo 52 (22 %) studentů, „v médiích“ – 19 (8 %) studentů, „u blízké osoby“ – 3 (1 %) studenti a poslední možnost „má osobní zkušenost“ zvolili 2 (1 %) studenti.

Výsledek této hypotézy lze srovnat s průzkumem realizovaným na Vyplňto.cz s názvem *Kyberšikana-žáci*, který byl proveden v období 31. 10. 2013 - 28. 11. 2013. Průzkumu se zúčastnilo 176 respondentů, kteří se skládali z žáků druhého stupně základní školy a ze středoškolských studentů. Studenti mohli vybrat jednu a více odpovědí. Převládala odpověď „ve škole“, kterou zvolilo 119 (68 %) respondentů. Další totožná odpověď „na internetu“ byla vybrána 79 (45 %) respondenty. Následující odpovědi již nebyly shodné. Lze se domnívat, že v roce 2013 byl méně rozšířený „trend dětí na internetu“, a proto převládla odpověď ve škole. (Vyplňto.cz, 2013, online)

Hypotéza 4: *Více jak 70 % studentů považuje prevenci před kybernetickými hrozbami na středních školách za dostatečnou.*

Platnost hypotézy 4 byla zamítnuta, a to na základě položky č. 35 zobrazené v *Grafu 9*: *Myslíte si, že na středních školách probíhá dostatečná prevence ohledně tohoto tématu a dalších kybernetických hrozeb?* Pouhých 97 (40 %) studentů považuje prevenci za dostatečnou, tudíž se platnost hypotézy 4 stává zamítnutou. Značnou část odpovědí ovšem obdržela i možnost „nevím“ – 74 (31 %) studentů, která tak ovlivnila

pozitivní či negativní výsledek. Poměrně velká část studentů však prevenci považuje za nedostatečnou, celkem 69 (29 %) studentů.

Výsledek hypotézy je možné srovnat s výsledkem z výzkumného šetření od Markové, která se studentů ptala následovně: „*Mluvili jste při hodinách informatiky nebo jiného předmětu o sociálních sítích a zabývali jste se i možnými riziky spojenými s jejich užíváním?*“ Celkem 115 (52 %) studentů odpovědělo, že o tématu mluvili a probrali i možná rizika, 29 (13 %) studentů uvedlo, že o tématu hovořili, ale možnými riziky se nezabývali a celkem 77 (35 %) respondentů uvedlo, že se tomuto tématu nevěnovali. Pokud bychom sečetli počet studentů, kteří se tématem zabývali a probrali i možná rizika s počtem studentů, kteří se rovněž tématu věnovali, ale rizika neprobrali, dá to pouhých 65 %. Otázka se sice studentů neptala, zda považují prevenci za dostatečnou, ale je zde možné vidět, v jaké míře probíhá na školách prevence. Jelikož to rovněž nebylo ani 70 %, považují prevenci před kybernetickými hrozbami za nízkou. (Vyplňto.cz, 2015, online)

7.6 Závěr výzkumného šetření

Výzkumného šetření se zúčastnilo 240 respondentů, přičemž převažovaly ženy. V rámci výzkumu bylo určeno 6 hypotéz, z nichž se na základě odpovědí respondentů na otázku v dotazníku 5 hypotéz potvrdilo a jedna byla zamítnuta.

Dále bylo zjištěno, že z celkového počtu 240 respondentů se 4 studentky osobně potýkaly s kybersíkanou, 2 z nich se rovněž setkaly i s kyberstalkingem. Z výzkumného šetření nelze určit, zda byly tyto jevy provázané, anebo je studentky zažily v různém časovém horizontu. Rovněž bylo zjištěno, že se studenti na internetu chovají rizikově. Nejvíce tím, že mají v přátelích ne příliš známé osoby a zároveň zveřejňováním svých soukromých fotografií.

Výzkumné šetření bylo podloženo dostatečným množstvím informací. Zvolený elektronický dotazník (viz Příloha č. 1) byl odeslán na Gymnázium a Střední odbornou školu pedagogickou v Nové Pace, kde jsem studovala čtyřleté gymnázium, a proto nebyl problém s domluvou s učiteli Informační komunikační technologie. Ti dali dotazník povinně vyplnit přítomným studentům při vyučovací hodině.

Domnívám se, že cíl výzkumného šetření byl naplněn, jelikož byl podložen dostatečným množstvím údajů. Do budoucna bych však doporučila rozšířit výzkumné šetření i na další střední školy. Především na školy, kde nepřevažují ženy. Poměr mezi muži a ženami by byl tudíž vyvážený a mohl by tak ovlivnit výsledky výzkumného šetření.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá zkušenostmi žáků středních škol s kyberstalkingem a kyberšikanou. První polovina uvede čtenáře do dané problematiky. Zprvu přibližuje problematiku sociálních sítí a kybernetických jevů. Dále se podrobně zabývá kyberstalkingem a kyberšikanou. Jejich prostředky, druhy, projevy, aktéry a rozdílem mezi nimi a paralelním jevem v reálném světě. Rovněž není opomenuta prevence a legislativa vztahující se k vybraným jevům. Na konci první části práce je zmíněn výzkum, který se zabýval českými dětmi a jejich rizikovým chováním na internetu.

Další část práce je věnována výzkumnému šetření. Výzkumné šetření se uskutečnilo v březnu 2017 a zaměřovalo se na sběr dat k danému tématu mezi středoškolskými studenty. Šetření proběhlo formou elektronického dotazníku (viz Příloha č. 1), který studenti, po předchozí domluvě s jejich učiteli, povinně vyplnili o vyučovací hodině Informační a komunikační technologie. Návratnost byla odpovídající (240 respondentů). Na základě získaných dat bylo potvrzeno, že maximálně třetina studentů si na internetu píše s neznámými lidmi, rovněž bylo potvrzeno že maximálně třetina studentů si někdy domluvila schůzku s neznámým člověkem. Dále bylo potvrzeno, že více jak polovina studentů zveřejňuje na internetu své soukromé fotografie, což zvyšuje riziko kybernetického útoku. Rovněž bylo potvrzeno, že více jak polovina studentů má zkušenost s tím, že někdo bez jejich souhlasu zveřejnil jejich fotografii či video. Pátá hypotéza byla taktéž potvrzena. Předpokládala, že se studenti s problematikou kyberšikany a kyberstalkingu nejčastěji setkávají na internetu. Platnost šesté hypotézy byla zamítnuta. Nepotvrdil se předpoklad, že více jak 70 % studentů považuje prevenci před kybernetickými hrozbami na středních školách za dostatečnou. Z celkového počtu šesti hypotéz, které byly stanoveny pro výzkumné šetření, bylo pět hypotéz potvrzeno a jedna zamítnuta. Vzhledem k zamítnuté šesté hypotéze a potvrzených pěti předchozích, bych doporučila na středních školách více preventivních projektů na téma kybernetických hrozeb, které jsou spojeny s užíváním internetu a u dospívajících obzvláště spojené s používáním sociálních sítí. Cíl výzkumného šetření byl dle mého názoru splněn, jelikož byl zjištěn počet studentů s osobní zkušeností s kyberstalkingem a s kyberšikanou. Zároveň bylo zjištěno,

že se studenti na internetu chovají rizikově a vystavují se tak nebezpečným kybernetickým jevům.

Bakalářská práce byla zpracována s cílem popsat dva kybernetické jevy – kyberstalking a kyberšikanu. Cíl práce byl dle mého názoru splněn. Práci lze charakterizovat jako ucelené shrnutí informací o vybrané problematice. Dále by však mohla být rozšířena o podrobnou charakteristiku dalších kybernetických jevů a vytvořit tak kompletní přehled nástrah, které hrozí uživateli internetu. Rovněž by bylo vhodné rozšířit výzkum na další střední školy, především na ty, kde se vyskytuje větší počet mužů, aby byl poměr mezi pohlavími vyrovnaný. Zároveň by bylo vhodné vybrat střední školy z různých krajů, aby bylo možné porovnat, kde probíhá nejlepší prevence před kybernetickými hrozbami. Dále by mohlo být zjištěno, kde se vyskytuje největší množství kybernetických jevů, a kde se studenti chovají nejvíce rizikově. V návaznosti na tato zjištění by mohla být zlepšena preventivní opatření na školách na téma internetové bezpečnosti.

Seznam literatury

BURDOVÁ, Eva a TRAXLER, Jan. *Bezpečně na internetu*. Vyd. 1. Praha: Středočeský kraj ve spolupráci se Vzdělávacím institutem Středočeského kraje (VISK), 2014. 43 s. ISBN 978-80-904864-9-2.

BURDOVÁ, Michaela. Kyberstalking? Nebezpečné pronásledování!. *Jdi do klubu* [online]. 2016-05-15 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://www.jdidoklubu.cz/Kyberstalking-Nebezpecne-pronasledovani-P7027602.html>

Co je to stalking a cyberstalking. *E-Bezpečí* [online]. Olomouc, 2008 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/stalking-a-kyberstalking/66-23>

ČERNÁ, Alena et al. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 150 s. Psyché. ISBN 978-80-210-6374-7.

ČESKO. Předpis č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník. [cit. 2017-02-20]. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 150 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2207-8.

Desatero bezpečného internetu. *Seznam se bezpečně* [online]. © 1996-2017 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <https://www.seznamsebezpecne.cz/desatero>

ECKERTOVÁ, Lenka a DOČEKAL, Daniel. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013. 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

ELLISON, Louis. *Cyberstalking: Tackling Harassment on the Internet* [online]. 1999 [cit. 2017-02-01]. *Cyberspace 1999: Crime, Criminal Justice and the Internet*. York, England. Dostupný z WWW:

<http://www.bileta.ac.uk/content/files/conference%20papers/1999/Cyberstalking%20-%20Tackling%20Harassment%20on%20the%20Internet.pdf>

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

GRYCOVÁ, Adéla. *Kyberšikana jako online riziko adolescentů*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra Sociální pedagogiky, 2015. 123 s. Vedoucí diplomové práce: Denisa Denglerová.

HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. 1. vyd. Praha: Triton, 2012. 217 s. ISBN 978-80-7387-545-9.

JAROŠOVÁ, Ivana. Cyberstalking. *Epravo.cz* [online]. Praha, 2013-07-16 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/cyberstalking-91552.html>

KAVALÍR, Aleš, ed. *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele*. Vyd. 1. Plzeň: Pro město Plzeň zpracovala společnost Člověk v tísni, pobočka Plzeň, 2009. 104 s. ISBN 978-80-86961-78-1.

KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 332 s. ISBN 978-80-7367-871-5.

KOPECKÝ, Kamil. Sociální sítě jako prostředí pro nebezpečnou virtuální komunikaci. *E-Bezpečí* [online]. Olomouc, 2009-11-17 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/socialni-sit/147-222>

KOPECKÝ, Kamil a KREJČÍ, Veronika. *Rizika virtuální komunikace: příručka pro učitele a rodiče*. Vyd. 1. Olomouc: Net University, 2010. 35 s. ISBN: 978-80-254-7866-0.

KOŽÍŠEK, Martin a PÍSECKÝ, Václav. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. První vydání. Praha: Grada Publishing, 2016. 175 stran. ISBN 978-80-247-5595-3.

KRAUS, Blahoslav. *Sociální deviace v transformaci společnosti*. Vydání první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 210 stran. ISBN 978-80-7435-575-2.

Kybergrooming a kyberstalking. Národní centrum bezpečnějšího internetu. Metodický materiál pro pedagogické pracovníky, 2012.

Kyberšikana-žáci. *Vyplňto.cz* [online]. 2013 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/33747/>

Linka bezpečí [online]. Praha [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/>

MARKOVÁ, Markéta. Sociální síť - pro žáky středních škol. *Vyplňto.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/socialni-site-pro-ss/>

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. 190 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5309-6.

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. Praha 2016.

Národní centrum bezpečnějšího internetu. Slovník. *Bezpečně online.cz* [online]. 2012 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://www.bezpecne-online.cz/projekt-bezpecne-online/slovník.html>

Nebezpečné pronásledování. *Bílý kruh bezpečí* [online]. © Bílý kruh bezpečí, z.s. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/>

Pomoc online [online]. Praha, © 2014 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://onlinehelpline.cz/>

Poradna E-Bezpečí: Pro oblast rizikového chování na internetu [online]. Olomouc, © 2008-2015 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://poradna.e-bezpeci.cz/>

ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 97 s. ISBN 978-80-7367-984-2.

Výzkumné zprávy: Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014 (prezentace). *E-bezpečí* [online]. Olomouc, 2014 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/cat_view/27-

Seznam grafických objektů

Grafy

Graf 1: Uveďte Váš věk.....	46
Graf 2: Co studujete?.....	47
Graf 3: Vydíral, vyhrožoval nebo zastrašoval Vás někdy někdo prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?.....	50
Graf 4: Urážel, nadával, ponižoval nebo zesměšňoval Vás někdy někdo prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?	51
Graf 5: Kyberšikana je specifický druh šikany, kdy pachatel využívá moderní komunikační technologie s cílem oběti ublížit, zostudit ji apod. Kde se s tímto jevem setkáváte nejčastěji?	53
Graf 6: Kyberstalking je zvláštní forma stalkingu, kdy pachatel používá k pronásledování oběti moderní komunikační technologie. Kde se s tímto jevem setkáváte nejčastěji?	56
Graf 7: Co je podle Vás horší: kyberšikana nebo šikana?	57
Graf 8: Co je podle Vás horší: kyberstalking nebo stalking?	58
Graf 9: Myslíte si, že na středních školách probíhá dostatečná prevence ohledně tohoto tématu a dalších kybernetických hrozeb?	58

Tabulky

Tabulka 1: Máte profil na některé ze sociálních sítí? (Facebook, Twitter, Lidé...)	47
Tabulka 2: Máte v přátelích i "přátele", které moc neznáte nebo vůbec neznáte?	47
Tabulka 3: Zveřejňujete na sociálních sítích své soukromé fotografie?	48

Tabulka 4: Zveřejňujete kdekoli na internetu své osobní údaje (inzeráty, sociální sítě...)?.....	48
Tabulka 5: Píšete si na internetu s někým, koho neznáte?	48
Tabulka 6: Domluvil/a jste si někdy schůzku s někým, koho jste předtím neviděl/a?.....	49
Tabulka 7: Zveřejnil někdy někdo na internetu fotografii či video, na kterém jste se vyskytoval/a, bez vašeho předchozího souhlasu?.....	49
Tabulka 8: Stalo se Vám někdy, že jste na internetu o sobě našel/našla nepravdivé informace?	49
Tabulka 9: Naboural se Vám někdy někdo do Vašeho osobního emailu, účtu na sociální síti apod.?.....	50
Tabulka 10: Zveřejnila jste někdy fotografii nebo video s osobou, která k tomu nedala souhlas?	51
Tabulka 11: Psal/a jste někdy někomu delší dobu urážlivé zprávy?.....	51
Tabulka 12: Víte, co znamená pojem kyberšikana?.....	52
Tabulka 13: Souhrn otázek č.19-24.....	54
Tabulka 14: Víte, co znamená pojem kyberstalking?	55
Tabulka 15: Souhrn otázek č. 27-32.....	57

Obrázky

Obrázek 1: Děti a sociální sítě	15
Obrázek 2: Děti a kyberšikana	41
Obrázek 3: Děti a osobní údaje	42

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 1

Dotazník

Vážený respondente, vážená respondentko,

jmenuji se Veronika Rubínová a jsem studentka Univerzity Hradec Králové. Výsledky z tohoto dotazníku budou použity do bakalářské práce s názvem Zkušenosti žáků středních škol s kyberstalkingem a kyberšikanou.

Ráda bych Vás požádala o spolupráci při vyplňování následujícího dotazníku. Jedná se o zcela anonymní dotazník. Prosím Vás o upřímné a pravdivé odpovědi. Vyplňování Vám potrvá max. 5 minut.

Předem děkuji za pravdivé vyplnění.

1. *Uveďte Vaše pohlaví:*
 - a. Žena
 - b. Muž
2. *Uveďte Váš věk:*
 - a. 16
 - b. 17
 - c. 18
 - d. 19
3. *Co studujete?*
 - a. Čtyřleté gymnázium
 - b. Osmileté gymnázium
 - c. Střední odborná škola pedagogická
4. *Máte profil na některé ze sociálních sítí? (Facebook, Twitter, Lidé...)*
 - a. Ano
 - b. Ne
5. *Máte v přátelích i "přátele", které moc neznáte nebo vůbec neznáte?*
 - a. Ano
 - b. Ne
6. *Zveřejňujete na sociálních sítí své soukromé fotografie?*
 - a. Ano
 - b. Ne

7. *Zveřejňujete na internetu své osobní údaje (inzeráty, sociální sítě...)?*
- Ano
 - Ne
8. *Píšete si na internetu s někým, koho neznáte?*
- Ano
 - Ne
9. *Domluvil/a jste si někdy schůzku s někým, koho jste předtím neviděl/a?*
- Ano
 - Ne
10. *Zveřejnil někdy někdo na internetu fotku či video, na kterém jste se vyskytoval/a, bez vašeho souhlasu?*
- Ano
 - Ne
11. *Stalo se Vám někdy, že jste na internetu o sobě našel/našla nepravdivé informace?*
- Ano
 - Ne
12. *Naboural se Vám někdy někdo do Vašeho osobního e-mailu, účtu na sociální síti apod.?*
- Ano
 - Ne
13. *Vydíral, vyhrožoval nebo zastrašoval Vás někdy někdo prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?*
- Ano, na internetu
 - Ano, mobilním telefonem
 - Ano, oběma způsoby
 - Ne, ani jedním způsobem
14. *Urážel, nadával, ponižoval nebo zesměšňoval Vás někdy někdo prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?*
- Ano, na internetu
 - Ano, mobilním telefonem
 - Ano, oběma způsoby
 - Ne, ani jedním způsobem
15. *Zveřejnil/a jste někdy fotografii nebo video s osobou, která k tomu nedala souhlas?*
- Ano
 - Ne
16. *Psal/a jste někdy někomu delší dobu urážlivé zprávy?*

- a. Ano
- b. Ne

17. Víte, co znamená pojem kyberšikana?

- a. Ano
- b. Ne

18. Kyberšikana je specifický druh šikany, kdy pachatel využívá moderní komunikační technologie s cílem oběti ublížit, zlostit ji apod. Kde se s tímto jevem setkáváte nejčastěji?

- a. Na internetu
- b. Ve škole (přednáška, nástěnka, diskuze...)
- c. Pojem "kyberšikana" znám, ale nevím, kde se s ním setkávám nejčastěji
- d. V médiích (rádio, televize, noviny...)
- e. U nějaké blízké osoby (kamarádi, rodina...)

f. Má osobní zkušenost

19. Víte, kdo vás kyberšikanoval?

- a. Ano**
- b. Ne

20. Kdo to byl?

- a. Bývalý partner
- b. Spolužák
- c. Neznámý člověk
- d. Jiná možnost, uveďte:

21. Jak dlouho kyberšikana trvala?

- a. Do 1 měsíce
- b. 1 – 3 měsíce
- c. 3 – 6 měsíců
- d. 6 – 9 měsíců
- e. 9 – 12 měsíců
- f. Více než 1 rok

22. Kde nebo prostřednictvím čeho kyberšikana probíhala?

- a. Mobilní telefon
- b. Internet – sociální síť
- c. Internet – e-mailová komunikace
- d. Internet – chatovací místnosti

e. Jiná možnost, uveďte:

23. Svěřil/a jste se někomu?

a. **Ano**

b. Ne

24. Komu jste se svěřil/a?

a. Kamarád/ka

b. Učitel/ka

c. Rodič

d. Jiný příbuzný

e. Odborná pomoc (Linka bezpečí, psycholog, internetová poradna apod.)

f. Jiná možnost, uveďte:

25. Víte, co znamená pojem kyberstalking?

a. Ano

b. Ne

26. Kyberstalking je zvláštní forma stalkingu, kdy pachatel používá k pronásledování oběti moderní komunikační technologie. Kde se s tímto jevem setkáváte nejčastěji?

a. Na internetu

b. Ve škole (přednáška, nástěnka, diskuze...)

c. Pojem "kyberstalking" znám, ale nevím, kde jsem se s ním setkávám nejčastěji

d. V médiích (rádio, televize, noviny..)

e. U nějaké blízké osoby (kamarádi, rodina...)

f. Má osobní zkušenost

27. Víte, kdo Vás kyberstalkoval?

a. **Ano**

b. Ne

28. Kdo to byl?

a. Bývalý partner

b. Spolužák

c. Neznámý člověk

d. Jiná možnost, uveďte:

29. Jak dlouho kyberstalking trval?

a. Do 1 měsíce

b. 1 – 3 měsíce

c. 3 – 6 měsíců

d. 6 – 9 měsíců

- e. 9 – 12 měsíců
- f. Více než 1 rok

30. Kde nebo prostřednictvím čeho kyberšikana probíhala?

- a. Mobilní telefon
- b. Internet – sociální síť
- c. Internet – e-mailová komunikace
- d. Internet – chatovací místnosti
- e. Jiné:

31. Svěřil/a jste se někomu?

- a. **Ano**
- b. Ne

32. Komu jste se svěřil/a?

- a. Kamarád/ka
- b. Učitel/ka
- c. Rodič
- d. Jiný příbuzný
- e. Odborná pomoc (Linka bezpečí, psycholog, internetová poradna apod.)
- f. Jiná možnost, uveďte:

33. Co je podle Vás horší: kyberšikana nebo šikana?

- a. Obojí je stejně špatné
- b. Kyberšikana
- c. Šikana
- d. Nevím
- e. Žádný z těchto jevů není špatný

34. Co je podle Vás horší: kyberstalking nebo stalking?

- a. Obojí je stejně špatné
- b. Kyberstalking
- c. Stalking
- d. Nevím
- e. Žádný z těchto jevů není špatný

35. Myslíte si, že na středních školách probíhá dostatečná prevence ohledně tohoto tématu a dalších kybernetických hrozeb?

- a. Ano, je dostatečná.
- b. Ne, není dostatečná.
- c. Nevím.